

تقدیم به عزیزانم: علی جانم، امیر محمد جان، فاطمہ عزیزم
محمد رضای پرتلاش، محمد جواد مہربانم و زانیار نازنینم

حبیبہ صالح نژاد

تقدیم به اولین معلمان زندگی ام: پدر و مادر عزیزم.

محمد فؤاد حیدری

احتمالاً تا همین چند ماه پیش، خیلی عجیب به نظر می‌رسید که مقدمه کتاب جامعه‌شناسی با حرف زدن راجع به ویروس شروع بشه! (البته امیدواریم که چند ماه بعد هم دوباره عجیب به نظر برسه!) اما این روزا همه مردم دنیا با نگرانی و ترس وجود یه ویروس مواجهن که اتفاقاً خیلی هم ویروس جامعه‌شناسی طوریه: بله! ویروس کرونا یا Covid-19

پاندمیک شدن یا دنیاگیری این ویروس اولین جنبه جامعه‌شناسی طورشه! همین که ماه‌هاست همه مردم دنیا، فارغ از رنگ، نژاد، ملیت و... یه نگرانی مشترک دارن که تفاوت‌ها، مرزها و فاصله‌ها رو خیلی کم‌رنگ‌تر کرده. جنبه دوم این‌که باعث شد ما بیشتر به مفاهیم اجتماعی فکر کنیم تا مفاهیم فردی، مثلاً وقتی «فاصله‌گذاری اجتماعی» رو مدام می‌شنیدیم و رعایت می‌کردیم، یا وقتی رعایت قرنطینه ما رو مدت‌ها از معمولی‌ترین روابط اجتماعی دور کرد و باعث شد بفهمیم بعضی از کارایی که به نظرمون خیلی عادی می‌رسیدن چه قدر برای ما مهم و حیاتی بودن. همین که بتونیم با خیال راحت یه آشنا رو ببینیم، تو جمع دوستانمون بشینیم و حرف بزنیم و حرف بزنیم و... انگار بیشتر از قبل فهمیدیم تک‌تک ما آدم‌ها، بخش مهمی از هویت و معنای زندگی‌مون رو از باقی آدم‌ها داریم، از «جامعه»

جنبه بعدی تأثیر این ویروس روی رفتار و معیارهای اجتماعی‌مونه. این‌که سعی می‌کنیم مسئولیت‌پذیر بودن رو بیشتر تمرین کنیم، خودمون رو به خاطر سلامت آدمای دیگه محدود کنیم، وقتی یه نفر بدون ماسک توی جمع حاضر میشه چپ‌چپ نگاهش کنیم!

وقتی یه نفر مسائل بهداشتی رو رعایت نمی‌کنه با الفاظ نه چندان لطیف! هدایتش کنیم و... همین حرفای ساده، تا تحلیلی پیچیده‌ای که جامعه‌شناسای بزرگ راجع به این بیماری ارائه میدن، به این معنی که جامعه‌شناسی علمیه بسیار ضروری، پویا و مهم. ما آدم‌ها حتی وقتی تنهایم موجوداتی پیچیده و بعضاً غیرقابل پیش‌بینی هستیم چه برسه به وقتی که پای اجتماع در میون باشه. ما نیاز داریم به جامعه‌شناسای پویا و هوشمندی که جامعه رو در شرایط و موقعیت‌های مختلف تحلیل کنن، مشکلاتشو بشناسن و راه‌حل ارائه بدن. شاید یکی از اون جامعه‌شناسای پویا و هوشمندی که جامعه رو در شرایط و موقعیت‌های مختلف تحلیل کنن، مشکلاتشو بشناسن و راه‌حل ارائه بدن. شاید یکی از اون جامعه‌شناسای بزرگ آینده خود تو باشی، و یکی از اولین قدم‌ها تو این مسیر همین کتاب باشه.

نوشتن یه کتاب کمک‌درسی خوب جامعه‌شناسی اصلاً کار ساده‌ای نیست. یه مؤلف کاربلد لازم داره که اولاً هیچ نکته ریز و درستی رو از قلم نندازه و همه‌چیزو خوب و قابل فهم توضیح بده، ثانیاً ذهن شما رو با مسائل غیرضروری خارج از کتاب، برداشت‌های شخصی و... درگیر نکنه که به بیراهه برید. ما رفتیم سراغ یکی از بهترین مؤلفا و معلمای این حوزه، خانم صالح‌نژاد که یه معلم باتجربه، کاردان و اهل مطالعه هستن. از ایشون خیلی ممنونیم بابت زحماتشون تو این کتاب، با حضور ایشون خیال ما از کیفیت کار راحت‌تر شده و آقای حیدری عزیز که زحمت زیادی در بهبود این کتاب کشیدن.

یه تشکر ویژه هم از خانم‌ها مریم طاهری و ندا انصاری که زحمت زیادی برای آماده کردن این کتاب کشیدن هم‌چنین ممنونیم از دوستان زحمتکش و کار درستمون تو واحد تولید که حسابی پای کار بودن تا این کتاب به ثمر برسه.

سلامت و موفق باشید.

به نام آن که جان را فکرت آموخت

امام علی علیه السلام می‌فرماید: «وَالْفُرْصَةُ تَمُرُّ مَرَّ السَّحَابِ، فَأَنْتَهُزُوا فُرْصَ الْخَيْرِ. فرصت‌ها همچون ابرها می‌گذرند،

بنابراین فرصت‌های نیک را غنیمت بشمارید.» (نهج‌البلاغه، حکمت ۲۱)

همت بلند دار که مردان روزگار از همت بلند به جایی رسیده‌اند

همت بلند دار که نزد خدا و خلق باشد به قدر همت تو اعتبار تو (ابن یمین)

سلام به دوستای خوبم، قراره من یه مقدمه‌ای بنویسم برای کتاب تست جامعه‌شناسی دهم، شاید مقدمه حتماً

باید در مورد کتاب باشه؛ ولی چه اشکالی داره که قبل از اون یه ذره در مورد یه موضوع مهم‌تر که بی‌ربط به کتاب

نیست و حتی به همه چی ربط پیدا می‌کنه هم حرف بزنیم. حقیقتش نظر من اینه که چیزای مهم‌تر از کنکور

هم توی زندگی هست. این که فکر کنین همه زندگی کنکور هست و قبولی توی دانشگاه، یه مقدار دست کم

گرفتن خودتونه. کنکور یه مسیره برا رسیدن به بعضی هدفه، یعنی می‌تونین مسیری دیگه‌ای هم برای رسیدن به

هدفاتون داشته باشین. البته به شرطی که هدفه تقریباً مشخص باشن. البته شما هدفتون رو فقط کنکور ندونین

و یه برنامه‌ریزی درست و حسابی کنین برا یه آینده درخشان. کاش کنکور نبود و بچه‌های ما مجبور نبودن این

فرایند استرس‌زا و طاقت‌فرسا رو از سر بگذرونن. ولی الان که کنکور هست و همه ناچاریم این مسیر رو طی کنیم.

کتابای تست نوشته می‌شن تا طی مسیر کنکور رو برا شما آسون‌تر کنن.

کتاب تست جامعه‌شناسی دهم، یه کتابیه که هم درس‌نامه داره، هم تست‌های متنوع و هم پاسخ‌نامه تشریحی.

سعی کردیم همه مطالب کتاب رو توی درس‌نامه‌ها و سؤالات پوشش بدیم. از بخوانیم و بدانیم‌ها گرفته تا

پاورقی‌ها و زیرنویس تصاویر و... رو بهش پرداختیم تا کتاب تا حدودی کم و کسری نداشته باشه. می‌گیم تا

حدودی چون هیچ کار انسانی بی عیب و نقص نیست.

در درس‌نامه‌ها، مطالب کتاب دسته‌بندی شده تا به فهم و یادگیری شما کمک کنه. تست‌ها رو هم در سه سطح

دسته‌بندی کردیم؛ هرچی از سؤالات بخش «آموزش و تمرین» به سمت سؤالات «تثبیت و تسلط» و بعدش

سؤالات «۱۰۰ شو» حرکت کنید، سؤالاها تحلیلی‌تر و چالشی‌تر می‌شن. پس سؤالاها رو به همین ترتیب حل

کنید تا اول روی متن کتاب درسی مسلط بشین و بعد به سؤالاهایی برسید که نیاز به تحلیل و نتیجه‌گیری از

دانسته‌هاتون دارن.

درس‌نامه‌ها نسبت به کتاب ماجرای بیست و کتاب تست جامع، شسته رفته‌تره و سعی کردیم کم‌تر به حواشی

بپردازیم و لب مطلبو بگیریم تا انسجام ذهنی شما برای تست‌زنی حفظ بشه. البته هرجایی که احساس کردیم

باید مثال‌های بیشتری بزنیم یا یه توضیح بیشتر بدیم، این کار رو انجام دادیم. فقط یادتون باشه که منبع اصلی

یادگیری شما کتاب درسیه و تا مطالب کتابو خوب نخونین و یاد نگیرین، مطالعه کتابای کمک درسی اونقدر

مفید نخواهد بود. توصیه‌ای که برای شما داریم اینه که بدون خوندن مطالب درس‌نامه‌ها، تست نزنین. چون

تست الکی میسوزن و مباحث هم به صورت از هم گسیخته و پراکنده توی ذهن شما وارد می‌شه و آخر کار فقط

آشفته‌گی ذهنی نصیب شما شده.

امید داریم که در تمامی مراحل زندگی خود، موفق و سربلند باشید.

😊 راجع به هر آن‌چه فکر کنیم، برای‌مان اتفاق خواهد افتاد؛ پس اگر می‌خواهید زندگی‌تان را تغییر دهید، ابتدا

باید افکارتان را تغییر دهید. «وین دایر»

فهرست مطالب

سؤال	درس نامه	درسنامه و سؤال
۱۰	۸	درس اول: کنش های ما
۱۹	۱۵	درس دوم: پدیده های اجتماعی
۲۹	۲۷	درس سوم: جهان اجتماعی
۳۷	۳۵	درس چهارم: اجزا و لایه های جهان اجتماعی
۴۶	۴۴	درس پنجم: جهان های اجتماعی
۵۴	۵۲	درس ششم: پیامدهای جهان اجتماعی
۶۳	۶۱	درس هفتم: ارزیابی جهان های اجتماعی
۷۲	۷۰	درس هشتم: هویت
۷۸		آزمون نیم سال اول
۸۴	۸۲	درس نهم: بازتولید هویت اجتماعی
۹۰	۸۸	درس دهم: تغییرات هویت اجتماعی
۹۹	۹۷	درس یازدهم: تحولات هویتی جهان اجتماعی (علل درونی)
۱۱۰	۱۰۸	درس دوازدهم: تحولات هویتی جهان اجتماعی (علل بیرونی)
۱۲۲	۱۲۰	درس سیزدهم: هویت ایرانی (۱)
۱۲۸		درس چهاردهم: هویت ایرانی (۲) (درس آزاد)
۱۳۳	۱۲۹	درس پانزدهم: هویت ایرانی (۳)
۱۴۶	۱۴۲	درس شانزدهم: هویت ایرانی (۴)
۱۵۴		آزمون جامع
پاسخ		پاسخ نامه
۱۵۸		پاسخ نامه تشریحی
۲۰۳		پاسخ نامه کلیدی

جهان‌های اجتماعی

(انسان، جهان‌های اجتماعی متنوعی پدید می‌آورد)

مقدمه:

نظم و همکاری میان اعضای موجود زنده، یکسان است. همکاری دستگاه تنفس و گردش خون در بدن انسان‌ها نیز همیشه و همه‌جا یکسان است. نظم و همکاری حیواناتی که به صورت جمعی زندگی می‌کنند نیز طی عصرهای متمادی تغییری نمی‌کند؛ مثلاً زنبور عسل از هزاران سال قبل تاکنون با نظام واحدی زندگی می‌کند؛ اما زندگی اجتماعی انسان شکل یکسانی ندارد.

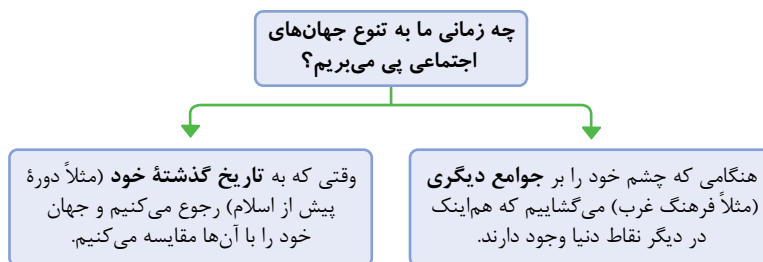
شیر و آهو در ویژگی‌های اساسی یا ذاتی با یکدیگر تفاوت دارند. شیرها نیز خودشان در ویژگی‌های سطحی یا عرضی متفاوت‌اند. تفاوت میان جهان‌های اجتماعی بیشتر مانند تفاوت میان شیر و آهو است.

سؤال‌های اساسی درس:

- جهان‌های اجتماعی یکسان‌اند یا متفاوت؟
- علت تفاوت و تنوع جهان اجتماعی انسان‌ها چیست؟
- تفاوت‌های میان جهان‌های اجتماعی چه نوع تفاوتی است؟
- آیا جهان‌های اجتماعی، تاریخ (سرگذشت و سرنوشت) یکسانی دارند؟

جهان‌های اجتماعی یکسان‌اند یا متفاوت؟

همه ما در جهان اجتماعی متولد می‌شویم و پس از ما نیز، جهان اجتماعی هم‌چنان وجود دارد. اگر ما فقط جهانی را ببینیم که در آن متولد شده‌ایم، شاید گمان کنیم که جهان اجتماعی تنها یک شکل دارد، ولی جهان‌های اجتماعی متنوع هستند.

بخوانیم و بدانیم

تقسیم کار میان جامعه‌شناسان و مردم‌شناسان

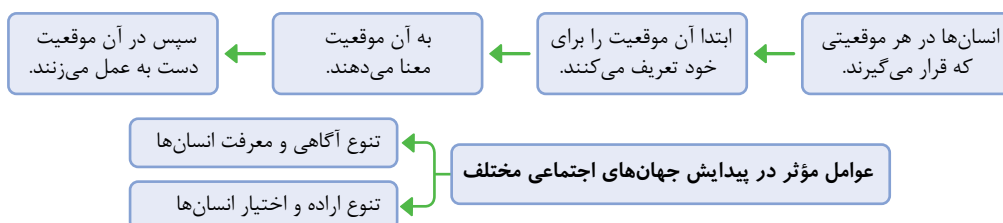
در جهان غرب (قرن ۱۹ و ۲۰)، نوعی تقسیم کار میان جامعه‌شناسان و مردم‌شناسان شکل گرفته بود:

جامعه‌شناسی و مردم‌شناسی	
جامعه‌شناسی	وظیفه جامعه‌شناسی، مطالعه جوامع صنعتی و شهری پیشرفته (جوامع غربی) بود. جامعه‌شناسان غربی، جوامع ابتدایی را متعلق به گذشته بشر می‌پنداشتند که در دوران کودکی، یعنی مراحل اولیه رشد خود باقی مانده‌اند (جوامع غیر غربی).
مردم‌شناسی	مردم‌شناسی به مطالعه جوامع ساده و ابتدایی می‌پرداخت. مردم‌شناسان بنا به وظیفه حرفه‌ای خود، با فرهنگ‌های غیر غربی مواجه شدند و به پیچیدگی و عمق این فرهنگ‌ها و اشتباه جامعه‌شناسان غربی پی بردند. یکی از مهم‌ترین انتقادات به خودمداری فرهنگ غرب و تصور ساده آن از سایر فرهنگ‌ها را مردم‌شناسان مطرح کردند.

علت تفاوت و تنوع جهان اجتماعی انسان‌ها

زندگی اجتماعی انسان‌ها برخلاف زندگی سایر موجودات زنده، متنوع است و صورت‌های گوناگون دارد. رفتار سایر موجودات زنده، ناآگاهانه یا غریزی^۱ است، ولی جهان اجتماعی را انسان آگاه و خلاق پدید می‌آورد.

انسان در قبال فرهنگی که از طریق تربیت به او منتقل می‌شود، صرفاً موجودی منفعل و پذیرنده نیست، بلکه کنشگری فعال و تأثیرگذار است:

۱- غریزه، کششی درونی در موجود زنده از جمله انسان است که آن را به انجام دادن رفتارهای معینی وامی‌دارد. به این معنا که موجود زنده از بدو تولد معلومات و مهارت‌های غیراکتسابی دارد که قابلیت دستکاری و تغییر چندانی ندارد.

مثال: گاهی نوعی جهان اجتماعی شکل می‌گیرد که مبتنی بر تبعیض نژادی است (نظام آپارتاید) و گاهی در تقابل با آن، جهان اجتماعی دیگری شکل می‌گیرد که نژادها، زبان‌ها و اموری از این دست را عناصر اصلی به شمار نمی‌آورد (فرهنگ اسلام).

تفاوت‌های میان جهان‌های اجتماعی

جهان اجتماعی شکل یکسانی ندارد و همواره تغییرات و تفاوت‌هایی در آن به وجود می‌آید، نسل‌ها در پی هم می‌آیند و می‌روند، شیوه‌های زندگی تفاوت پیدا می‌کنند، انقلاب‌ها رخ می‌دهند و ...، اما با هر کدام از این تفاوت‌ها، جهان اجتماعی جدیدی به وجود نمی‌آید.

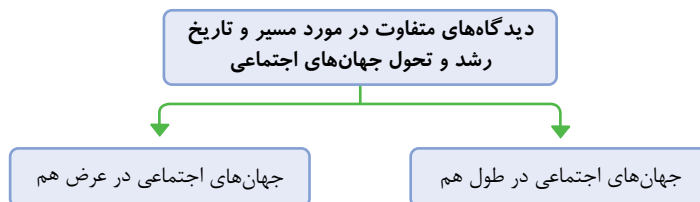
تغییرات جهان اجتماعی	
سطحی (در هنجارها و نمادها)	- از نوع تفاوت‌هایی است که درون یک جهان اجتماعی واحد رخ می‌دهد. - تفاوت‌هایی که به حوزه نمادها و هنجارها بازمی‌گردد، از نوع تفاوت میان جهان‌های اجتماعی مختلف نیست، بلکه از نوع تفاوت‌هایی است که درون یک جهان اجتماعی پذیرفته می‌شود. مثال: جمعیت یک جامعه کم یا زیاد می‌شود، اقتصاد آن رشد یا افول می‌کند و زبان و لهجه مردم دگرگون می‌شود، اما جهان اجتماعی هم‌چنان هویت خود را حفظ می‌کند.
عمیق (در عقاید و ارزش‌ها)	- از نوع تفاوت‌هایی است که میان جهان‌های اجتماعی مختلف رخ می‌دهد. - تفاوت‌هایی که به ارزش‌های کلان، آرمان‌ها و اعتقادات اصلی بازمی‌گردد، از نوع تفاوت‌های میان جهان‌های اجتماعی مختلف است. - تفاوت‌هایی که مربوط به لایه‌های عمیق جهان اجتماعی و عناصر محوری باشد، آن را به جهان اجتماعی دیگری تبدیل می‌کند. مثال: ظهور اسلام در شبه‌جزیره عربستان که منجر به تبدیل جهان اجتماعی جاهلی به جهان اجتماعی اسلام شد.

تفاوت‌های جهان اجتماعی اسلام و جهان اجتماعی جاهلی شبه‌جزیره عربستان:

- ♦ شرک و بت‌پرستی و نگاه نژادی و قبیله‌ای از اعتقادات و ارزش‌های بنیادی جهان اجتماعی جاهلی بود.
- ♦ توحید و یکتاپرستی و خلافت و کرامت انسان از اعتقادات و ارزش‌های جهان اجتماعی اسلام است.
- ♦ با ظهور اسلام، عقاید و ارزش‌های بنیادی جامعه جاهلی نابود شد و لایه‌های سطحی آن در خدمت اسلام قرار گرفت. بدین ترتیب زبان عربی حامل کلام و بیان الهی شد.

آیا جهان‌های اجتماعی، تاریخ (سرگذشت و سرنوشت) یکسانی دارند؟

با توجه به این‌که جهان‌های اجتماعی براساس عقاید و ارزش‌های کلان خود متنوع‌اند، آیا جهان‌های اجتماعی در مسیر رشد و تحول خود نیز راه‌های متفاوتی را در پیش می‌گیرند یا همه آن‌ها ناگزیر از پیمودن مسیر واحدی هستند؟ دو دیدگاه در این زمینه وجود دارد:

ویژگی‌های دیدگاهی که معتقد است جهان‌های اجتماعی در طول هم قرار دارند

- ♦ **عده‌ای از جامعه‌شناسان^۲ معتقدند** همه جهان‌های اجتماعی شبیه یکدیگرند و بر همین اساس مسیر یکسانی را نیز طی می‌کنند.
- ♦ از نظر این جامعه‌شناسان، همه جهان‌های اجتماعی شبیه یک نوع موجود زنده‌اند و تفاوتشان همانند تفاوتی است که آن موجود زنده در مراحل مختلف رشد خود از کودکی تا مراحل بزرگسالی پیدا می‌کند.
- ♦ این عده، نگاه خطی به تاریخ بشر دارند.^۳
- ♦ در این دیدگاه همه جوامع در یک خط قرار می‌گیرند؛ بعضی از آن‌ها در این مسیر واحد، پیشرفته‌تر هستند و بعضی در مقایسه با جوامع پیشرفته عقب‌مانده‌اند و جوامعی که به لحاظ تاریخی عقب‌مانده‌اند، باید جوامع پیشرفته را الگوی حرکت خود قرار دهند.

نکته: اگرچه انسان امروزی براساس تجربیات واقعی، استعمار را به معنی استثمار (بهره‌کشی به ناحق از دیگران و دسترنج آن‌ها) می‌داند، ولی در سده‌های پیشین، نظریه استعمار به معنای طلب آبادانی برای جوامع عقب‌مانده بود. این نظریه، محصول نگاه تک‌خطی به تاریخ بشر است.

دیدگاه دورکیم، جامعه‌شناس فرانسوی (نگاه تک‌خطی به تاریخ بشر دارد)

- دورکیم حرکت جوامع بشری را به دو مقطع تقسیم می‌کند:
- ۱ جوامع مقطع نخست را جوامع مکانیکی می‌داند. در این جوامع تقسیم کار اجتماعی شکل نگرفته است یا در حد ساده و ابتدایی است؛ مانند تقسیم کار سنی و جنسی (مثلاً چه کارهایی برعهده زنان و مردان یا جوانان و سالمندان است).
 - ۲ جوامع مقطع دوم را جوامع ارگانیکی می‌نامد. در این جوامع تقسیم کار گسترده (و البته پیچیده) وجود دارد.

۱- پیامبر اسلام ﷺ می‌فرماید: «هیچ عرب را بر عجم و هیچ سفید را بر سیاه و هیچ سیاه را بر سفید برتری نیست، مگر به تقوا».

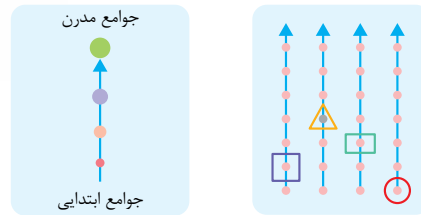
۲- آگوست کنت، اسپنسر، دورکیم و مارکس و ...

۳- اروپایی‌ها یک ضرب‌المثل قدیمی دارند که «همه راه‌ها به رُم ختم می‌شوند» بر این اساس عده‌ای باورشان این است که زندگی اجتماعی بشر یک مسیر را طی می‌کند.

ویژگی‌های دیدگاهی که معتقد است جهان‌های اجتماعی در عرض هم قرار دارند

- ❖ عده دیگری از اندیشمندان اجتماعی معتقدند جهان‌های اجتماعی متنوع‌اند.
- ❖ از نظر این اندیشمندان، هر جهان اجتماعی فرهنگ و تمدن مناسب خود را به وجود می‌آورد. فرهنگ‌ها و تمدن‌ها براساس آرمان‌ها و ارزش‌های خود تحولاتی را دنبال می‌کنند و مسیرهای مختلفی را می‌پیمایند. برخی از فرهنگ‌ها و تمدن‌ها زمانی طولانی دوام می‌آورند و بعضی دیگر پس از مدتی از بین می‌روند.
- ❖ در این دیدگاه جهان‌های اجتماعی مختلف با روابط متقابلی که دارند، می‌توانند از تجربیات یکدیگر استفاده کنند، اما هیچ یک از آن‌ها با حفظ هویت خود نمی‌توانند مسیر دیگری را ادامه دهد.
- ❖ آن‌ها معتقدند جهان اجتماعی زنده و سالم، فعالانه با جهان اطراف خود ارتباط برقرار می‌کند، مطابق با نیاز خود از دستاوردهای جهان‌های اجتماعی دیگر بهره می‌برد، در صورتی که لازم باشد تغییراتی در آن‌ها به وجود می‌آورد و سپس از آن‌ها استفاده می‌کند.

★ **نکته:** مردم‌شناسان براساس اعتقاد به جهان‌های اجتماعی متنوع، از جهان‌های اجتماعی متفاوت همچون غرب، اسلام، چین و هند یاد می‌کنند.

«جهان‌های اجتماعی در عرض هم» «جهان‌های اجتماعی در طول هم»

پرسش‌های چهارگزینه‌ای

آموزش و تمرین

۱۸۳- در رابطه با ویژگی‌های موجود زنده، کدام گزینه درست نیست؟

- (۱) نظم و همکاری میان اعضای موجود زنده، یکسان است. مثلاً همکاری دستگاه تنفس و گردش خون در بدن انسان‌ها، همیشه و همه‌جا یکسان است.
- (۲) نظم و همکاری حیواناتی که به صورت جمعی زندگی می‌کنند، طی عصرهای متمادی تغییری نمی‌کند. مثلاً زنبور عسل از هزاران سال قبل تاکنون با نظام واحدی زندگی می‌کند.
- (۳) شیر و آهو در ویژگی‌های سطحی یا عرضی با یکدیگر تفاوت دارند. شیرها نیز خودشان در ویژگی‌های اساسی یا ذاتی متفاوت‌اند.
- (۴) زندگی موجودات زنده به‌جز انسان، صورت‌های گوناگونی ندارد و رفتار آن‌ها، ناآگاهانه یا غریزی است.

۱۸۴- چه زمانی ما به تنوع جهان‌های اجتماعی پی می‌بریم؟

- (۱) زمانی که به مراحل رشد بدن موجود زنده توجه کرده و تغییرات جهان اجتماعی خود را با این مراحل مقایسه می‌کنیم.
- (۲) وقتی که تغییرات جسمی و فکری خود را مشاهده کرده و زمانی که به جوامع معاصر خود نگاه می‌کنیم.
- (۳) هرگاه جهان اجتماعی خود را با جهان‌های اجتماعی دیگر مقایسه می‌کنیم و هنگامی که به مراحل رشد بدن موجود زنده توجه می‌کنیم.
- (۴) هنگامی که به جوامع معاصر خود نگاه می‌کنیم یا وقتی که به تاریخ گذشته خود رجوع و جهان خود را با آنان مقایسه می‌کنیم.

۱۸۵- در چه صورتی ممکن است ما گمان کنیم که جهان اجتماعی تنها یک شکل دارد؟

- (۱) در صورتی که به تفاوت‌های زندگی اجتماعی انسان و زندگی جمعی حیوانات توجه کنیم.
- (۲) اگر ما فقط جهانی را ببینیم که در آن متولد شده‌ایم.
- (۳) اگر فقط به مراحل رشد بدن موجود زنده توجه کنیم.
- (۴) در صورتی که جهان اجتماعی و بدن موجود زنده را یکسان نپنداریم.

۱۸۶- جهان اجتماعی را انسان و پدید می‌آورد، ولی رفتار سایر موجودات زنده، یا است.

- (۱) فعال - پذیرنده - منفعلانه - فطری
- (۲) آگاه - خلاق - ناآگاهانه - غریزی
- (۳) منفعل - تأثیرگذار - فعال - غریزی
- (۴) آگاه - فعال - منفعلانه - فطری

۱۸۷- به ترتیب جامعه‌شناسی و مردم‌شناسی در جهان غرب وظیفه مطالعه کدام جوامع را داشتند؟ و دیدگاه جامعه‌شناسان غربی در مورد جوامع غیرغربی چه بود؟

- (۱) جوامع ساده و ابتدایی - جوامع صنعتی و شهری پیشرفته - جوامع غیرغربی به لحاظ تاریخی عقب‌مانده‌اند و باید جوامع پیشرفته را الگوی حرکت خود قرار دهند.
- (۲) جوامع معاصر - جوامع قدیم و باستانی - فرهنگ جوامع غیرغربی را متنوع و پیچیده می‌دانستند، ولی معتقد بودند این جوامع پیشرفته نیستند.
- (۳) جوامع صنعتی و شهری پیشرفته - جوامع ساده و ابتدایی - جوامع ابتدایی (غیرغربی) را متعلق به گذشته بشر می‌پنداشتند که در دوران کودکی، یعنی مراحل اولیه رشد خود باقی مانده‌اند.
- (۴) جوامع شهری - جوامع روستایی - جوامع غیرغربی، تقسیم کار ابتدایی و ساده‌ای دارند.

۱۸۸- چه عواملی موجب پیدایش جهان‌های اجتماعی مختلف می‌شود؟

- (۱) تنوع آگاهی و اختیار انسان - فعال و پذیرنده بودن انسان
- (۲) فرهنگ‌های متفاوت - شرایط تاریخی و اجتماعی جوامع
- (۳) تنوع آگاهی و معرفت انسان‌ها - تنوع اراده و اختیار آن‌ها
- (۴) پیچیدگی و عمق پدیده‌های اجتماعی - تنوع آب‌وهوایی و شرایط جغرافیایی

۱۸۹- تغییر در کدام لایه‌های جهان اجتماعی موجب تبدیل جهان اجتماعی می‌شود؟ موجود زنده از بدو تولد چه معلومات و مهارت‌هایی دارد؟ زبان عربی بعد از ظهور اسلام در جامعه عربستان چه وضعیتی پیدا کرد؟

(۱) نمادها و هنجارها - انتسابی - دچار تغییرات سطحی شد.

(۲) اعتقادات اصلی و هنجارهای اجتماعی - غیرانتسابی - به ابزاری برای تبلیغ و ترویج دین اسلام تبدیل شد.

(۳) عقاید و ارزش‌ها - غیرانتسابی - حامل کلام و بیان الهی شد.

(۴) آرمان‌ها و ارزش‌های کلان - انتسابی - زبان اصلی جهان اسلام شد.

۱۹۰- در ارتباط با نگاه طولی به جهان‌های اجتماعی، کدام گزینه درست نیست؟

(۱) همه جوامع انسانی شبیه یکدیگرند و بر همین اساس مسیر یکسانی را نیز طی می‌کنند.

(۲) جهان‌های اجتماعی در مسیر رشد و تحول خود، ناگزیر از پیمودن مسیر واحدی هستند.

(۳) بعضی از جوامع، پیشرفته‌تر هستند و بعضی در مقایسه با جوامع پیشرفته، عقب‌مانده‌اند و جوامعی که به لحاظ تاریخی عقب‌مانده‌اند، باید جوامع پیشرفته را الگوی حرکت خود قرار دهند.

(۴) همه جهان‌های اجتماعی شبیه یک نوع موجود زنده‌اند و تفاوتشان همانند تفاوتی است که آن موجود زنده با موجود زنده دیگری دارد.

۱۹۱- همه گزینه‌ها بیانگر نگاه عرضی به جهان‌های اجتماعی هستند، به جز گزینه.....

(۱) جهان‌های اجتماعی متنوع‌اند و هر جهان اجتماعی فرهنگ و تمدن متناسب خود را به وجود می‌آورد.

(۲) فرهنگ‌ها و تمدن‌ها براساس آرمان‌ها و ارزش‌های خود تحولاتی را دنبال می‌کنند و مسیرهای مشابهی را می‌پیمایند.

(۳) جهان‌های اجتماعی مختلف با روابط متقابلی که دارند، می‌توانند از تجربیات یکدیگر استفاده کنند، اما هیچ‌یک از آن‌ها با حفظ هویت خود نمی‌توانند مسیر دیگری را ادامه دهند.

(۴) جهان اجتماعی زنده و سالم، فعالانه با جهان اطراف خود ارتباط برقرار می‌کند، مطابق با نیاز خود از دستاوردهای جهان‌های اجتماعی دیگر بهره می‌برد، در صورتی که لازم باشد تغییراتی در آن‌ها به وجود می‌آورد و سپس از آن‌ها استفاده می‌کند.

۱۹۲- اسپنسر و مارکس قائل به کدام دیدگاه در مورد جهان‌های اجتماعی بودند؟ استثمار و استثمار به ترتیب چه معنایی دارند؟

(۱) مسیر واحد برای رشد جهان‌های اجتماعی - بهره‌کشی ناحق از دیگران و دسترنج آن‌ها - طلب آبادانی برای جوامع غربی

(۲) استفاده جهان‌های اجتماعی از تجربیات یکدیگر - بهره‌کشی ناحق از دیگران و دسترنج آن‌ها - طلب آبادانی برای جوامع عقب‌مانده

(۳) نگاه تک‌خطی به تاریخ بشر - طلب آبادانی برای جوامع عقب‌مانده - بهره‌کشی ناحق از دیگران و دسترنج آن‌ها

(۴) تنوع جهان‌های اجتماعی - طلب آبادانی برای جوامع غربی - بهره‌کشی ناحق از دیگران و دسترنج آن‌ها

تثبیت و تسلط

۱۹۳- کدام مفهوم جامعه‌شناسی از متن زیر برداشت می‌شود؟

«در انگلستان سالانه تعداد زیادی جوجه‌تیغی در بزرگراه‌ها و جاده‌های خارج از شهر، در اثر برخورد با اتومبیل‌ها کشته می‌شوند. این جوجه‌تیغی‌ها که در جاده‌ها رفت‌وآمد می‌کنند، هنگام ترس در خود جمع می‌شوند و به صورت یک گلوله تیغی درمی‌آیند. این عمل در طبیعت مانع از آن می‌شود که جانوران خطرناک به جوجه‌تیغی‌ها صدمه بزنند، ولی اتومبیل‌ها بدون توجه، آن‌ها را زیر چرخ‌های خود له می‌کنند و رد می‌شوند.»

(۱) تفاوت‌هایی که مربوط به لایه‌های سطحی جهان اجتماعی باشد، از نوع تفاوت‌هایی است که درون یک جهان اجتماعی واحد رخ می‌دهد.

(۲) هنگامی که چشم خود را بر جوامع دیگری می‌گشاییم که هم‌اینک در دیگر نقاط دنیا وجود دارند، به تنوع جهان‌های اجتماعی پی می‌بریم.

(۳) رفتار سایر موجودات زنده، ناآگاهانه یا غریزی است، ولی جهان اجتماعی را انسان آگاه و خلاق پدید می‌آورد.

(۴) جهان اجتماعی شکل یکسانی ندارد و همواره تغییرات و تفاوت‌هایی در آن به وجود می‌آید.

(آزمون‌های آزمایشی فیلی سبز)

۱۹۴- پاسخ پرسش‌های زیر، به ترتیب در کدام گزینه آمده است؟

- در تقسیم کار شکل‌گرفته میان جامعه‌شناسان و مردم‌شناسان در جهان غرب، وظیفه مردم‌شناسان چه بود؟

- چه عاملی موجب پیدایش جهان‌های اجتماعی مختلف می‌شود؟

- در چه صورت انسان‌ها به تنوع جهان‌های اجتماعی پی می‌برند؟

- تفاوت‌هایی که مربوط به عناصر محوری جهان اجتماعی باشند، باعث چه نوع تغییراتی می‌شوند؟

(۱) مطالعه جوامع صنعتی - تنوع و گوناگونی زندگی اجتماعی انسان‌ها - چشم‌گشودن بر سایر جوامع - تغییرات درون یک جهان اجتماعی واحد

(۲) مطالعه جوامع ساده و ابتدایی - تنوع اراده و اختیار انسان‌ها - رجوع به تاریخ گذشته خود - تبدیل جهان اجتماعی به جهان اجتماعی دیگر

(۳) مطالعه جوامع غیرغربی - فعال و خلاق بودن انسان‌ها - مقایسه جامعه خود با جوامع دیگر - تغییرات مربوط به لایه‌های سطحی جهان اجتماعی

(۴) مطالعه جوامع شهری پیشرفته - تنوع آگاهی و معرفت انسان‌ها - تنوع و صورت‌های گوناگون زندگی اجتماعی - تغییر میان جهان‌های اجتماعی

۱۹۵- وقتی مردم‌شناسان با فرهنگ‌های غیرغربی مواجه شدند، به چه نکته‌ای پی بردند و انتقادهای خود را نسبت به چه موضوعی مطرح کردند؟

(۱) پیچیدگی و عمق فرهنگ‌های غیرغربی - خودمداری فرهنگ غرب و تصور ساده آن از سایر فرهنگ‌ها

(۲) پیچیدگی و عمق فرهنگ غرب و ساده و ابتدایی بودن فرهنگ‌های غیرغربی - دیدگاه جامعه‌شناسان نسبت به جوامع غیرغربی

(۳) پیشینه تاریخی جوامع غیرغربی و تمدن‌های درخشان این جوامع - تصور نادرست اندیشمندان غربی در مورد فرهنگ‌های غیرغربی

(۴) شباهت‌های فرهنگ‌های غیرغربی با فرهنگ غرب - نادیده گرفتن این شباهت‌ها توسط جامعه‌شناسان غربی

۱۹۶- تفاوت جهان‌های اجتماعی مختلف، از چه نوع است؟ و کدام مورد از مقدمات دست به عمل زدن انسان در یک موقعیت نیست؟

(۱) تفاوت در ذات - تعریف موقعیت توسط انسان

(۲) تفاوت در غرض - استفاده از معلومات و مهارت‌های غیرانتسابی

(۳) تفاوت در غرض - معنادادن به موقعیت توسط انسان

(۴) تفاوت در ذات - تطابق دادن موقعیت با لایه‌های جهان اجتماعی

۱۹۷- عبارت زیر بیانگر کدام مطلب نیست؟

«گاهی نوعی جهان اجتماعی شکل می‌گیرد که مبتنی بر تبعیض نژادی است و گاهی در تقابل با آن، جهان اجتماعی دیگری شکل می‌گیرد که نژادها، زبان‌ها و اموری از این دست را عناصر اصلی به شمار نمی‌آورد.»

- (۱) پیدایش جهان‌های اجتماعی مختلف
 - (۲) تنوع آگاهی، معرفت، اراده و اختیار انسان
 - (۳) تفاوت در لایه‌های عمیق و عناصر محوری
 - (۴) تفاوت‌هایی که به حوزه نمادها و هنجارها بازمی‌گردند.
- ۱۹۸- به ترتیب، ملاک برتری انسان‌ها از نظر پیامبر اسلام و در یک جامعه آپارتاید کدام است؟

- (۱) علم و ایمان - قدرت و ثروت
- (۲) اعتقاد به خدا و روز معاد - شغل و درآمد
- (۳) تقوا - هویت نژادی
- (۴) یکتاپرستی و عمل صالح - هویت زبانی و قومی

۱۹۹- به ترتیب، موارد زیر بیانگر کدام مفاهیم هستند؟

- کششی درونی در موجود زنده که آن را به انجام‌دادن رفتارهای معینی وامی‌دارد.

- رشد یا افول اقتصاد

- حامل کلام و بیان الهی

- (۱) غریزه - تغییرات درون جهان اجتماعی - زبان عربی
- (۲) فطرت - تفاوت‌های میان جهان‌های اجتماعی - فرهنگ توحیدی
- (۳) غریزه - حفظ هویت جهان اجتماعی - فرهنگ توحیدی
- (۴) فطرت - تغییر هویت جهان اجتماعی - زبان عربی

۲۰۰- کدام گزینه در رابطه با تغییرات جهان اجتماعی درست نیست؟

(۱) تفاوت‌هایی که به حوزه نمادها و هنجارها بازمی‌گردد، از نوع تفاوت میان جهان‌های اجتماعی مختلف نیست، بلکه از نوع تفاوت‌هایی است که درون یک جهان اجتماعی پذیرفته می‌شود.

- (۲) تفاوت‌هایی که به ارزش‌های کلان، آرمان‌ها و اعتقادات اصلی بازمی‌گردد، از نوع تفاوت‌هایی میان جهان‌های اجتماعی مختلف است.
 - (۳) تفاوت‌هایی که مربوط به لایه‌های عمیق جهان اجتماعی و عناصر محوری باشد، آن را به جهان اجتماعی دیگری تبدیل می‌کند.
 - (۴) وقتی جمعیت یک جامعه کم یا زیاد شده یا زبان و لهجه مردم دگرگون می‌شود، نشان از ظهور جهان اجتماعی جدید دارد.
- ۲۰۱- در چه صورتی یک جهان اجتماعی هویت خود را حفظ نمی‌کند؟ شرک و بت‌پرستی از اعتقادات کدام جهان اجتماعی است؟

- (۱) زبان و لهجه مردم دگرگون شود. - جهان اساطیری یونان باستان
- (۲) تغییر در عناصر محوری جهان اجتماعی رخ دهد. - جهان اجتماعی شبه‌جزیره عربستان قبل از اسلام
- (۳) اقتصاد جامعه رشد یا افول کند. - جهان غرب
- (۴) جمعیت یک جامعه کم یا زیاد شود. - جهان اجتماعی دنیوی

۲۰۲- یکی از مهم‌ترین انتقادهای خودمداری فرهنگ غرب را چه کسانی مطرح کردند؟ چه کسانی جوامع ابتدایی را متعلق به گذشته تاریخ بشر می‌دانند؟ کدام لایه‌های جهان اجتماعی جاهلی عربستان در خدمت اسلام قرار گرفت؟

- (۱) جامعه‌شناسان - مردم‌شناسان - زبان و نژاد
- (۲) مردم‌شناسان - باستان‌شناسان - نمادها و هنجارها
- (۳) مردم‌شناسان - جامعه‌شناسان - لایه‌های سطحی
- (۴) فلاسفه - باستان‌شناسان - ارزش‌ها و هنجارها

(آزمون‌های آزمایشی قبلی سبز)

۲۰۳- عبارت «همه راه‌ها به رم ختم می‌شوند.» تأییدکننده کدام گزاره است؟

- (۱) همه جوامع شبیه یک موجود زنده‌اند و تفاوتشان همانند تفاوتی است که آن موجود زنده در مراحل مختلف رشد خود از کودکی تا بزرگسالی پیدا می‌کند.
- (۲) جهان‌های اجتماعی مختلف با روابط متقابلی که دارند می‌توانند از تجربیات یکدیگر استفاده کنند، اما هیچ‌کدام نمی‌توانند مسیر دیگری را با حفظ هویت خود ادامه دهند.
- (۳) تفاوت‌هایی که مربوط به لایه‌های عمیق جهان اجتماعی و عناصر محوری آن باشد، جهان اجتماعی را به جهان اجتماعی دیگری تبدیل می‌کند و درون جهان اجتماعی پذیرفته نمی‌شود.

(۴) همه جوامع در یک خط قرار می‌گیرند و هر جهان اجتماعی، براساس عقاید و ارزش‌های خود، تحولاتی را دنبال می‌کند و فرهنگ و تمدن مناسب خود را به وجود می‌آورد.

۲۰۴- تقسیم حرکت جوامع بشری به دو مقطع متفاوت، توسط کدام جامعه‌شناس صورت گرفت و در مورد این تقسیم‌بندی، کدام عبارت درست نیست؟

- (۱) آگوست کنت - در جوامع ارگانیکی، تقسیم کار گسترده وجود دارد، اما در جوامع مکانیکی، تقسیم کار ساده و ابتدایی است.
- (۲) اسپنسر - در جوامع مکانیکی، تقسیم کار وجود ندارد، ولی در جوامع ارگانیکی، هم تقسیم کار ساده و هم تقسیم کار پیچیده وجود دارد.
- (۳) مارکس - در جوامع مکانیکی، تقسیم کار وجود ندارد یا در حد ساده و ابتدایی است، ولی در جوامع ارگانیکی تقسیم کار گسترده و پیچیده وجود دارد.
- (۴) دورکیم - در جوامع مکانیکی، تقسیم کار گسترده وجود دارد، ولی در جوامع ارگانیکی، یا تقسیم کار صورت نگرفته است یا در حد ساده و ابتدایی است.

۲۰۵- در مورد دیدگاه اندیشمندانی که معتقد به جهان‌های اجتماعی در طول هم هستند، کدام گزینه درست نیست؟

- (۱) آن‌ها نگاه تک‌خطی به تاریخ بشر دارند و معتقدند همه جوامع انسانی شبیه یکدیگرند و بر همین اساس مسیر یکسانی را نیز طی می‌کنند.
- (۲) از نظر این جامعه‌شناسان، همه جهان‌های اجتماعی شبیه یک نوع موجود زنده‌اند و تفاوتشان همانند تفاوتی است که آن موجود زنده در مراحل مختلف رشد خود از کودکی تا بزرگسالی پیدا می‌کند.
- (۳) در این دیدگاه، همه جوامع در یک خط قرار می‌گیرند. بعضی از آن‌ها در این مسیر واحد، پیشرفته‌تر هستند و بعضی در مقایسه با جوامع پیشرفته عقب‌مانده‌اند و جوامعی که به لحاظ تاریخی عقب‌مانده‌اند، باید جوامع پیشرفته را الگوی حرکت خود قرار دهند.
- (۴) در این دیدگاه، جهان‌های اجتماعی مختلف با روابط متقابلی که دارند می‌توانند از تجربیات یکدیگر استفاده کنند، اما هیچ‌یک از آن‌ها با حفظ هویت خود نمی‌توانند مسیر دیگری را ادامه دهند.

- (الف) هر جهان اجتماعی فرهنگ و تمدن متناسب با خود را می‌تواند به وجود بیاورد.
 (ب) در این دیدگاه، جهان‌های اجتماعی در طول هم قرار می‌گیرند و بعضی از آن‌ها در این مسیر پیشرفته‌ترند و برخی عقب‌مانده‌اند.
 (پ) جهان‌های اجتماعی مختلف با روابط متقابلی که دارند، می‌توانند از تجارب یکدیگر استفاده کنند.
 (ت) از منظر دور‌بین در جوامع مکانیکی، تقسیم کار در حد ساده و ابتدایی است.

(۱) الف - پ (۲) ت - الف (۳) ب - ت (۴) پ - ت

۲۰۷- به ترتیب، عبارت‌های کدام گزینه در مورد نگاه عرضی نسبت به جهان‌های اجتماعی درست است و در رابطه با نگاه طولی درست نیست؟

- (۱) جهان‌های اجتماعی مختلف با روابط متقابلی که دارند، می‌توانند از تجربیات یکدیگر استفاده کنند. - هر جهان اجتماعی، فرهنگ و تمدن مناسب خود را به وجود می‌آورد.
 (۲) همه جهان‌های اجتماعی شبیه یکدیگرند، ولی مسیر یکسانی طی نمی‌کنند. - فرهنگ‌ها و تمدن‌ها براساس آرمان‌ها و ارزش‌های خود، مسیرهای مختلفی را طی می‌کنند.
 (۳) هر جهان اجتماعی، فرهنگ و تمدن مناسب خود را به وجود می‌آورد. - نگاه تک‌خطی به تاریخ بشر دارند و همه جوامع را در یک خط قرار می‌دهند.
 (۴) جوامعی که به لحاظ تاریخی عقب‌مانده‌اند، باید جوامع پیشرفته را الگوی حرکت خود قرار دهند. - تفاوت میان جهان‌های اجتماعی، همانند تفاوتی است که یک موجود زنده در مراحل مختلف رشد خود پیدا می‌کند.

۲۰۸- عبارت‌های زیر را به ترتیب از جهت درست یا نادرست بودن مشخص کنید.

- موجود زنده از بدو تولد، معلومات و مهارت‌هایی غیراکتسابی دارد که قابلیت دستکاری و تغییر زیادی دارند.
 - یکتاپرستی و خلافت و کرامت انسان از اعتقادات و ارزش‌های جهان اجتماعی اسلام است.
 - انسان در قبال فرهنگی که از طریق تربیت به او منتقل می‌شود، صرفاً کنشگری فعال و تأثیرگذار است.
 - جهان‌های اجتماعی براساس عقاید و ارزش‌های کلان خود، متنوع هستند.

(۱) د - د - ن - ن (۲) ن - د - د - د (۳) ن - د - ن - د (۴) ن - ن - د - د

۲۰۹- به ترتیب، هر یک از موارد زیر بیانگر کدام دیدگاه است؟

- همه راه‌ها به ژم ختم می‌شوند. - نظریه استعمار - جهان‌های اجتماعی اسلام، چین و هند

- (۱) نگاه تک‌خطی به تاریخ بشر - جهان‌های اجتماعی در عرض هم - دیدگاهی که همه جهان‌های اجتماعی را شبیه یکدیگر می‌داند.
 (۲) دیدگاهی که معتقد است جهان‌های اجتماعی مسیر یکسانی را طی می‌کنند. - نگاه تک‌خطی به تاریخ بشر - دیدگاهی که معتقد است جهان‌های اجتماعی متنوع‌اند.
 (۳) رویکردی که معتقد به جهان‌های اجتماعی در عرض هم است. - دیدگاهی که به روابط متقابل جهان‌های اجتماعی توجه دارد. - نگاه تک‌خطی به تاریخ بشر
 (۴) دیدگاهی که معتقد است جهان‌های اجتماعی، مسیرهای مختلفی را می‌پیمایند. - رویکرد عرضی به جهان‌های اجتماعی - رویکرد طولی به جهان‌های اجتماعی

(فارج از کشور ۱۳۰۸)

۲۱۰- کدام دسته از جامعه‌شناسان معتقدند که همه جهان‌های اجتماعی شبیه یکدیگرند؟

- (۱) اسپنسر - ریکاردو - مارکس - ماکس وبر
 (۲) ماکس وبر - آگوست کنت - مالتوس - دورکیم
 (۳) آگوست کنت - اسپنسر - دورکیم - مارکس
 (۴) دورکیم - هانتینگتون - مالتوس - آگوست کنت

۲۱۱- به ترتیب، در کدام دیدگاه‌ها، اعتقاد بر این است که «هیچ جهان اجتماعی با حفظ هویت خود نمی‌تواند مسیر دیگری را ادامه دهد.» و «برخی فرهنگ‌ها و تمدن‌ها زمانی طولانی دوام می‌آورند و بعضی پس از مدتی از بین می‌روند.»

- (۱) نگاه طولی نسبت به جهان‌های اجتماعی - دیدگاهی که جهان‌های اجتماعی را شبیه یک نوع موجود زنده می‌داند.
 (۲) رویکردی که معتقد است زندگی اجتماعی بشر یک مسیر را طی کرده است. - دیدگاهی که معتقد است جهان‌های اجتماعی از تجربیات یکدیگر استفاده می‌کنند.
 (۳) دیدگاهی که معتقد است هر جهان اجتماعی، فرهنگ و تمدن متناسب خود را به وجود می‌آورد. - رویکردی که تفاوت میان جهان‌های اجتماعی را همانند تفاوتی می‌داند که یک موجود زنده در مراحل مختلف رشد خود پیدا می‌کند.
 (۴) نگاه عرضی نسبت به جهان‌های اجتماعی - رویکردی که قائل به جهان‌های اجتماعی متنوع است.

(آزمون‌های آزمایشی فیلی سبز)

۲۱۲- در ارتباط با تاریخ (سرگذشت و سرنوشت) جوامع، نظریه «جهان‌های اجتماعی در طول هم» معتقد است که:

- (۱) حرکت جهان‌های اجتماعی به دو مرحله تقسیم می‌شود: در جوامع ارگانیکی تقسیم کار شکل نگرفته است و در جوامع مکانیکی تقسیم کار گسترده وجود دارد.
 (۲) تفاوت‌های میان جهان‌های اجتماعی، از نوع تفاوت‌های ذاتی است. همانند تفاوت دو گونه متفاوت از موجودات زنده که هر یک مراحل رشد متناسب با خود را دنبال می‌کنند.
 (۳) همه جوامع در یک خط قرار می‌گیرند. از این‌رو براساس نظریه استعمار، جوامع عقب‌مانده باید جوامع پیشرفته و صنعتی را الگوی کار و حرکت خود قرار دهند.
 (۴) جهان‌های اجتماعی مختلف با روابط متقابلی که دارند، می‌توانند به صورت فعالانه و سالم از یکدیگر تجربه کسب کنند، اما مسیر متفاوتی را دنبال کنند.

۲۱۳- با توجه به عبارت‌های مقابل هم، کدام گزینه نادرست است؟

- (۱) تفاوت جامعه‌شناسان و مردم‌شناسان غربی - جامعه‌شناسان معتقد بودند جوامع غیرغربی در دوران کودکی، یعنی مراحل اولیه رشد خود باقی مانده‌اند، ولی مردم‌شناسان فرهنگ جوامع غیرغربی را پیچیده و عمیق می‌دانند.
 (۲) تغییر در عقاید و ارزش‌ها - تفاوت‌هایی که به ارزش‌های کلان، آرمان‌ها و اعتقادات اصلی بازگردد، از نوع تفاوت‌هایی میان جهان‌های اجتماعی مختلف است.
 (۳) جهان‌های اجتماعی در طول هم - همه جوامع انسانی شبیه یکدیگرند و بر همین اساس مسیر یکسانی را نیز طی می‌کنند.
 (۴) غریزه - کششی درونی در موجود زنده است که آن را به انجام‌دادن رفتارهای معینی وامی‌دارد. به این معنا که موجود زنده از بدو تولد معلومات و مهارت‌های اکتسابی دارد که قابلیت دستکاری و تغییر چندانی ندارند.

(سراسری ۹۸)

۲۱۴- در ارتباط با در طول هم بودن یا در عرض هم بودن جهان‌های اجتماعی، کدام یک درست نیست؟

- (۱) در نگاه عرضی به جهان‌های اجتماعی، فرهنگ‌ها و تمدن‌ها براساس آرمان‌ها و ارزش‌های خود، تحولاتی را دنبال می‌کنند که مسیر این تحولات یکسان نیست.
 (۲) در جوامع مکانیکی، تقسیم کار پیشرفته و گسترده شکل گرفته است. در حالی که جوامع ارگانیکی دارای تقسیم کار در حد ساده و ابتدایی بوده و در طول یکدیگر قرار دارند.
 (۳) در سده‌های پیشین، نظریه استعمار به معنای طلب آبادانی برای جوامع عقب‌مانده بود. این نظریه، محصول نگاه طولی به تاریخ بشر است.
 (۴) جوامعی که در عرض یکدیگر قرار دارند، با روابط متقابل میان خود می‌توانند از تجربیات یکدیگر استفاده کنند، اما نمی‌توانند با حفظ هویت، مسیر فرهنگ دیگر را ادامه دهند.

(آزمون‌های آزمایشی فیلی سبز - ترکیبی با درس‌های ۲ و ۳)

۲۱۵- به ترتیب، عبارتهای زیر با چه مفاهیمی ارتباط دارند؟
«ارتباط سالم و فعال جهان‌های اجتماعی با یکدیگر؛ تقلید کشورهای غیرغربی از کشورهای توسعه‌یافته صنعتی؛ نظم تکوینی؛ ضروری‌ساختن پدیده‌های جامعه‌پذیری و کنترل اجتماعی»

- ۱) دیدگاه عرضی نسبت به جهان‌های اجتماعی - دیدگاه تک‌خطی نسبت به جهان‌های اجتماعی - اعضای بدن موجودات زنده - تحقق ارزش‌ها و هنجارهای اجتماعی
- ۲) دیدگاه طولی نسبت به جهان‌های اجتماعی - دیدگاه تک‌خطی نسبت به جهان‌های اجتماعی - زندگی اجتماعی انسان - تداوم ارزش‌ها و هنجارها
- ۳) دیدگاه قائل به وجود جهان‌های اجتماعی متنوع - دیدگاه طولی نسبت به جهان‌های اجتماعی - پدیده‌های انسانی و اجتماعی - تعلیم و تربیت
- ۴) دیدگاه تک‌خطی نسبت به جهان‌های اجتماعی - دیدگاه عرضی نسبت به جهان‌های اجتماعی - موجودات جهان طبیعی - حفظ هویت جهان اجتماعی

ویژگی یا مصداق	مفهوم
تفاوت میان جهان‌های اجتماعی	«الف»
«ب»	باور و اعتقاد انسان نسبت به اصل جهان
قابل تغییر بودن برحسب شرایط مختلف	«پ»

۲۱۶- به ترتیب مصادیق «الف»، «ب» و «پ» در جدول زیر کدام است؟

(آزمون‌های آزمایشی فیلی سبز - ترکیبی با درس ۴)

- ۱) تفاوت در لایه‌های سطحی جهان اجتماعی - عمیق‌ترین لایه جهان اجتماعی - لایه‌های سطحی
- ۲) تفاوت در ارزش‌های کلان و اعتقادات اصلی - عمیق‌ترین پدیده اجتماعی - هنجارها و نمادها

۳) تفاوت در نمادها و هنجارها - لایه‌های عمیق جهان اجتماعی - عقاید و ارزش‌ها

۴) تفاوت در لایه‌های عمیق و عناصر محوری - لایه عمیق جهان اجتماعی - تفسیر انسان از زندگی و مرگ

(سراسری ۹۲ - ترکیبی با درس ۴)

۲۱۷- کدام گزینه در ارتباط با تغییر جهان اجتماعی صحیح است؟

- ۱) تفاوت‌هایی که در لایه‌های سطحی جهان اجتماعی رخ می‌دهد، از نوع تفاوت‌هایی میان جهان‌های اجتماعی مختلف محسوب می‌گردد و جهان اجتماعی با حفظ هویت خود، دگرگون می‌شود.
- ۲) رشد و افول اقتصاد، کاهش و افزایش جمعیت، تغییر زبان و لهجه، از جمله دگرگونی‌هایی است که منجر به تغییر جهان اجتماعی شده و گاه به ظهور جهان اجتماعی جدید منجر می‌شود.
- ۳) جهان اجتماعی شکل یکسانی ندارد و همواره تغییرات و تفاوت‌هایی در آن به وجود می‌آید و تفاوت‌هایی که به ارزش‌ها و آرمان‌ها مربوط می‌شود، از نوع تفاوت‌هایی میان جهان‌های اجتماعی مختلف است.
- ۴) هر نوع تغییر در زندگی اجتماعی را می‌توان از نوع تغییر جهان اجتماعی دانست و تفاوت‌هایی که به حوزه ارزش‌ها، هنجارها و نمادها مربوط می‌شود، از نوع تفاوت‌هایی میان جهان‌های اجتماعی است.

۱۰۰ شو

۲۱۸- موارد کدام گزینه به ترتیب با عبارات زیر مرتبط است؟

- تفاوت نظم و همکاری سایر موجودات زنده و انسان‌ها

- پی‌بردن به پیچیدگی و عمق جوامع غیرغربی

- نمونه تغییرات و تفاوت‌هایی که نشان از ظهور جهان اجتماعی جدید دارد.

- ۱) نظم و همکاری میان اعضای موجود زنده، یکسان است. - در جوامع غربی توسط مردم‌شناسان تحقق یافت. - درآمد ملی یک کشور تغییر می‌کند.
- ۲) وقتی انسان به تاریخ گذشته خود رجوع کرده و جهان خود را با آنان مقایسه می‌کند، به تنوع جهان‌های اجتماعی پی می‌برد. - منجر به طرح یکی از مهم‌ترین انتقادات به خودمرداری فرهنگ غرب شد. - اهداف مردم از فعالیت اقتصادی تغییر می‌کند.
- ۳) نظم و همکاری حیواناتی که به صورت جمعی زندگی می‌کنند، طی عصرهای متمادی تغییری نمی‌کند. - موجب از بین رفتن کارکرد مردم‌شناسی غربی شد. - اقتصاد یک جامعه رشد یا افول می‌کند.
- ۴) بدن موجودات زنده از اجزای مختلفی تشکیل شده است. - در تعارض با تقسیم کار میان جامعه‌شناسان و مردم‌شناسان در جوامع غربی قرار گرفت. - امکان مشارکت مردم در فعالیت‌های اقتصادی بیشتر یا کمتر می‌شود.

۲۱۹- کدام گزینه، سیر و روند ارتباط جهان اجتماعی زنده و سالم با جهان اطراف خود را به درستی نشان می‌دهد؟

- ۱) ارتباط فعالانه با جهان اطراف خود ➡ بهره‌گیری از دستاوردهای جهان‌های اجتماعی دیگر مطابق با نیاز خود ➡ ایجاد تغییرات در این دستاوردها در صورت لزوم ➡ استفاده از آنها
- ۲) ارتباط آگاهانه با جهان‌های دیگر ➡ انتخاب عناصر فرهنگ‌های دیگر براساس نیازهای خود ➡ به وجود آوردن فرهنگ مناسب خود ➡ دنبال کردن تحولات براساس آرمان‌ها و ارزش‌های خود
- ۳) الگوگرفتن از جوامع پیشرفته ➡ استفاده از تجربیات این جوامع ➡ طی مسیرهای مشابه این جوامع ➡ پیشرفت و توسعه
- ۴) استفاده از تجربیات جهان‌های اجتماعی دیگر ➡ بهره‌گیری از دستاوردهای جهان‌های اجتماعی دیگر مطابق با نیاز خود ➡ طی مسیر مشابه جوامع پیشرفته ➡ دنبال کردن تحولات براساس آرمان‌ها و ارزش‌های خود

۲۲۰- پاسخ پرسش‌های زیر، به ترتیب در کدام گزینه آمده است؟

- برخورد اسلام با جهان اجتماعی جاهلی چگونه بود؟

- کدام تفاوت انسان‌ها با سایر موجودات زنده موجب پیدایش جهان‌های اجتماعی متفاوت می‌شود؟

- تقسیم کار میان جامعه‌شناسان و مردم‌شناسان در جوامع غربی بر چه اساسی شکل گرفت؟

- ۱) برخی لایه‌های جامعه جاهلی را نابود می‌کند. - انسان براساس آگاهی و خلاقیتش دست به عمل می‌زند. - جوامعی که به لحاظ تاریخی عقب‌مانده‌اند، باید جوامع پیشرفته را الگوی حرکت خود قرار دهند.
- ۲) با برخی لایه‌های جامعه جاهلی درمی‌آمیزد. - انسان به هر موقعیتی معنا می‌دهد. - جهان‌های اجتماعی شبیه یک نوع موجود زنده‌اند و تفاوتشان همانند تفاوتی است که آن موجود زنده در مراحل مختلف رشد خود پیدا می‌کند.

۳) برخی لایه‌های جامعه جاهلی را حفظ کرده و به خدمت اسلام درمی‌آورد. - شیوه‌های زندگی انسان در نسل‌های مختلف تغییر می‌کند. - هر جهان اجتماعی، فرهنگ و تمدن مناسب خود را به وجود می‌آورد.

۴) تمامی اجزای جامعه جاهلی را نابود می‌کند. - فعالیت انسان ارادی است. - بعضی از جوامع در مسیر واحد تاریخ، پیشرفته‌ترند و بعضی در مقایسه با جوامع پیشرفته، عقب‌مانده‌اند.

۲۲۱- کدام گزینه سیر و روند مواجهه انسان با موقعیت‌های جدید را به درستی نشان می‌دهد؟

- ۱) مواجهه با موقعیت جدید ← معنادادن به آن موقعیت ← تعریف موقعیت برای خود ← عمل کردن در آن موقعیت
- ۲) کسب تجربه از موقعیت‌های قبلی ← مواجهه با موقعیت جدید ← تعریف موقعیت برای خود ← تصمیم‌گیری برای عمل کردن یا نکردن در آن موقعیت
- ۳) کسب تجربه از موقعیت‌های قبلی ← مواجهه با موقعیت جدید ← کسب آگاهی نسبت به موقعیت جدید ← تصمیم‌گیری برای عمل کردن یا نکردن در آن موقعیت
- ۴) مواجهه با موقعیت جدید ← تعریف موقعیت برای خود ← معنادادن به آن موقعیت ← عمل کردن در آن موقعیت

۲۲۲- به ترتیب مصداق‌های «الف»، «ب»، «پ» و «ت» کدام‌اند؟

«ب»	نگاه عرضی به جهان‌های اجتماعی	شرک و بت‌پرستی	«ت»
کرامت انسان	«الف»	«پ»	نگاه طولی به جهان‌های اجتماعی

۱) مسیر رشد واحد برای جهان‌های اجتماعی - از ارزش‌های جهان اجتماعی اسلام - از عقاید جامعه جاهلی عربستان - استفاده جهان‌های اجتماعی از تجربیات یکدیگر

۲) الگو گرفتن جوامع عقب‌مانده از جوامع پیشرفته - از هنجارهای جهان اجتماعی اسلام - از هنجارهای جامعه جاهلی عربستان - سرگذشت و سرنوشت یکسان جهان‌های اجتماعی

۳) ارتباط فعالانه جهان‌های اجتماعی با یکدیگر - از ارزش‌های جهان اجتماعی اسلام - از عقاید جامعه جاهلی عربستان - نگاه تک‌خطی به تاریخ بشر

۴) تنوع جهان‌های اجتماعی - از عقاید جهان اجتماعی اسلام - از ارزش‌های جامعه جاهلی عربستان - مسیرهای مختلف رشد و تحول جهان‌های اجتماعی

۲۲۳- اگر تفاوت جهان‌های اجتماعی را مانند نمودار مقابل بدانیم، کدام گزینه درباره جهان‌های اجتماعی «الف»، «ب» و «پ» درست است؟

- ۱) جهان اجتماعی «الف» در انتهای مسیر تاریخ قرار دارد. - جهان اجتماعی «پ» در مسیر تحول خود، از جهان اجتماعی «ب» عقب مانده است. - جهان اجتماعی «ب» در صورت استفاده از دستاوردهای جهان اجتماعی «الف» می‌تواند با حفظ هویت خود در مسیر پیشرفت حرکت کند.
- ۲) در لایه‌های عمیق و بنیادین جهان اجتماعی «الف» هیچ تحولی رخ نخواهد داد. - پیچیدگی تقسیم کار اجتماعی از جهان اجتماعی «الف» به سمت جهان اجتماعی «پ» سیر صعودی دارد. - جهان اجتماعی «ب» با تغییر در هنجارهای اجتماعی و حفظ عقاید و ارزش‌هایش، به جهان اجتماعی «الف» تبدیل می‌شود.
- ۳) جهان اجتماعی «ب» در مسیر تحول خود، از جهان اجتماعی «الف» عقب مانده است. - جهان‌های اجتماعی «ب» و «پ» باید جهان اجتماعی «الف» را الگو قرار دهند. - آرمان اجتماعی صحیح جوامع «ب» و «پ» باید رسیدن به جهان اجتماعی «الف» باشد.
- ۴) ممکن است جهان اجتماعی دیگری در آینده جایگزین جهان اجتماعی «الف» شود. - پیچیدگی تقسیم کار اجتماعی در جهان اجتماعی «ب» بیشتر از جهان اجتماعی «پ» است. - اگر جهان اجتماعی «پ» مطابق با نیاز خود در دستاوردهای جهان‌های اجتماعی «الف» یا «ب» تغییر ایجاد کند و سپس از آن‌ها بهره‌برد، سیر پیشرفت خود را کند کرده یا با اخلاص مواجه می‌کند.

۲۲۴- کدام مفهوم جامعه‌شناسی از متن زیر برداشت نمی‌شود؟

«امروزه رسانه‌های کشورهای پیشرفته با عبور از مرزهای جغرافیایی، سیاسی و فرهنگی جوامع، تعامل فرهنگی را از سطح نمادها و هنجارها به عمق عقاید و ارزش‌ها می‌کشانند و همین امر اگرچه موجودیت جوامع ابتدایی را تهدید می‌کند، اما به نزدیک شدن جوامع ابتدایی به جهان اجتماعی پیشرفته نیز کمک می‌کند.»

۱) عده‌ای از اندیشمندان اجتماعی معتقدند جهان اجتماعی، فرهنگ و تمدن مناسب خود را به وجود می‌آورد. فرهنگ‌ها و تمدن‌ها نیز براساس آرمان‌ها و ارزش‌های خود، تحولاتی را دنبال می‌کنند.

۲) تفاوت‌هایی که به ارزش‌های کلان، آرمان‌ها و اعتقادات اصلی بازگردد، از نوع تفاوت‌هایی میان جهان‌های اجتماعی مختلف است.

۳) عده‌ای از جامعه‌شناسان معتقدند، همه جوامع در یک خط قرار می‌گیرند. بعضی از آن‌ها در این مسیر واحد، پیشرفته‌ترند و بعضی در مقایسه با جوامع پیشرفته، عقب‌مانده‌اند.

۴) گاهی جمعیت ثابت می‌ماند، درآمد ملی تغییر نمی‌کند و زبان متحول نمی‌شود؛ اما تفاوت‌های دیگری به وجود می‌آید که نشان از ظهور جهان اجتماعی جدید دارد.

۲۲۵- به ترتیب تفاوت‌هایی که به «عناصر ثابت و محوری»، «لایه‌های سطحی جهان اجتماعی» و «ارزش‌های کلان» مربوط می‌شود، چه تأثیری در جهان اجتماعی ایجاد می‌کنند؟

۱) یک جهان اجتماعی را به جهان اجتماعی دیگر تبدیل می‌کنند. - درون یک جهان اجتماعی واحد واقع می‌شوند. - تفاوت‌هایی میان جهان‌های اجتماعی مختلف را به وجود می‌آورند.

۲) درون یک جهان اجتماعی واحد واقع می‌شوند. - یک جهان اجتماعی را به جهان اجتماعی دیگر تبدیل می‌کنند. - موجب تفاوت میان جهان‌های اجتماعی مختلف می‌شوند.

۳) یک جهان اجتماعی را به جهان اجتماعی دیگر تبدیل می‌کنند. - تفاوت‌هایی میان جهان‌های اجتماعی مختلف را به وجود می‌آورند. - در درون یک جهان اجتماعی واحد واقع می‌شوند.

۴) تفاوت‌هایی میان جهان‌های اجتماعی مختلف را به وجود می‌آورند. - درون یک جهان اجتماعی واحد واقع نمی‌شوند. - یک جهان اجتماعی را به جهان اجتماعی دیگر تبدیل می‌کنند.

❖ **بررسی سایر گزینه‌ها:** ❶ مناسب حج ذهنی نیست و خاطرات دوران کودکی هم کلان نیست. ❷ بازار ارز بین‌المللی ذهنی نیست. (حتی اگر در فضای آنلاین و مجازی باشد) ادبیات فارسی هم ذهنی است. (به شعرها و... می‌گوییم ادبیات، نه شکل نوشته‌شده‌شان روی کاغذ) و لذت‌بردن از یک فیلم، خرد است. ❸ مراسم نخل‌گردانی، خرد و کنکور سراسری، کلان است.

❖ **۱۸۰- گزینه ۲:** نگاه انسان به جهان هستی، عدالت اجتماعی و باور به خدا و روز جزا، از جمله عقاید و ارزش‌های جهان اجتماعی هستند که اگر حذف شوند، موجب تحول و تغییر بنیادین در جهان اجتماعی می‌شود.

❖ **۱۸۱- گزینه ۴:** **بررسی سایر گزینه‌ها:** ❶ خرد و ذهنی - خرد و عینی - خرد و عینی - کلان و ذهنی ❷ عینی است. (مدرسه اگر با کلاس درس مقایسه شود، کلان محسوب می‌شود و اگر با نهاد آموزش مقایسه شود، خرد است؛ اما به هر حال از جهت عینی‌بودنش با جایگاه «الف» سازگار نیست). - خرد و عینی - خرد است. (کنش اجتماعی، خردترین پدیده اجتماعی است. کنش‌های اجتماعی می‌توانند عینی یا ذهنی باشند، اما به هر حال از جهت خردبودن با جایگاه «پ» سازگار نیست). - کلان و ذهنی ❸ کلان و عینی - کلان و ذهنی - کلان و عینی - عینی است. (خرد یا کلان بودنش به حجم و گستردگی بیکاری بستگی دارد، اما به هر حال از جهت عینی بودنش با جایگاه «الف» سازگار نیست).

❖ **۱۸۲- گزینه ۴:** **توضیح عبارت اول:** قابل مشاهده نیست و شامل اکثریت افراد جامعه می‌شود.

توضیح عبارت دوم: قابل مشاهده است و اکثریت افراد جامعه از اموال عمومی مراقبت می‌کنند. **توضیح عبارت سوم:** ناراحت‌شدن مردم از شنیدن خبرهای بد عمومی قابل مشاهده نیست و کلان است.

توضیح عبارت چهارم: مربوط به یک فرد است و قابل مشاهده نیست.

★ **نکته:** ذهنی در این‌جا به این معناست که قابل مشاهده و ملموس نیست.

درس ۵ جهان‌های اجتماعی

❖ **۱۸۳- گزینه ۳:** شیر و آهو دو حیوان متفاوت هستند و تفاوت‌های میان آن‌ها ذاتی و اساسی است، ولی تفاوت شیرهای مختلف با یکدیگر در ویژگی‌های سطحی و عرضی آن‌هاست.

❖ **۱۸۴- گزینه ۴:** هنگامی که چشم خود را بر جوامع دیگری می‌گشاییم که هم‌اینک در دیگر نقاط دنیا وجود دارند یا وقتی که به تاریخ گذشته خود رجوع می‌کنیم و جهان خود را با آن‌ها مقایسه می‌کنیم، به تنوع جهان‌های اجتماعی پی می‌بریم.

❖ **۱۸۵- گزینه ۲:** همه ما در جهان اجتماعی متولد می‌شویم و پس از ما نیز جهان اجتماعی هم‌چنان وجود دارد. اگر ما فقط جهانی را ببینیم که در آن متولد شده‌ایم، شاید گمان کنیم که جهان اجتماعی تنها یک شکل دارد، ولی جهان‌های اجتماعی متنوع هستند.

❖ **۱۸۶- گزینه ۲:** کنش‌های انسان آگاهانه و ارادی است. به همین دلیل جهان اجتماعی توسط انسان آگاه و خلاق به وجود می‌آید، ولی رفتار سایر موجودات زنده، ناآگاهانه و غریزی است.

❖ **۱۸۷- گزینه ۳:** وظیفه جامعه‌شناسی، مطالعه جوامع صنعتی و شهری پیشرفته (جوامع غربی) بود. مردم‌شناسی به مطالعه جوامع ساده و ابتدایی می‌پرداخت. جامعه‌شناسان غربی، جوامع ابتدایی را متعلق به گذشته بشر می‌پنداشتند که در دوران کودکی، یعنی مراحل اولیه رشد خود باقی مانده‌اند (جوامع غیرغربی).

❖ **۱۸۸- گزینه ۳:** تنوع آگاهی و معرفت انسان‌ها و هم‌چنین تنوع اراده و اختیار آن‌ها، سبب پیدایش جهان‌های اجتماعی مختلف می‌شود.

❖ **۱۸۹- گزینه ۳:** تغییر در لایه‌های عمیق یک جهان اجتماعی، یعنی تغییر در عقاید، آرمان‌ها و ارزش‌های کلان، آن جهان اجتماعی را به جهان اجتماعی دیگری تبدیل می‌کند. ❖ موجود زنده از بدو تولد، معلومات و مهارت‌های غیراکتسابی (غریزی) دارد که قابلیت دستکاری و تغییر چندانی ندارد.

❖ با ظهور اسلام، عقاید و ارزش‌های بنیادی جامعه جاهلی نابود شد و زبان عربی حامل کلام و بیان الهی شد.

تأثیرگذاری به اندازه صرفه‌جویی در مصرف ساختمان آن شرکت از سوخت‌های فسیلی است. - میانه (چون دامنه اثرگذاری بیشتر از یک شرکت، ولی کمتر از جامعه ملل است).

❖ **۱۷۶- گزینه ۳:** **توضیح عبارت اول:** دل‌شاد شدن از کسب رتبه برتر در کنکور، پدیده‌ای خرد و ذهنی است، زیرا دل یک نفر شاد شده است و محدوده گسترده‌ای ندارد و به دلیل این که درون انسان اتفاق می‌افتد و می‌تواند نمود بیرونی نداشته باشد، ذهنی است. **توضیح عبارت دوم:** پاکیزه نگه‌داشتن شهر توسط شهروندان تهرانی، پدیده‌ای کلان و عینی است، زیرا هم افراد زیادی را دربرمی‌گیرد و محدوده گسترده‌ای دارد و هم محسوس و قابل دیدن است.

توضیح عبارت سوم: شرکت فرد در انتخابات شوراهای اسلامی روستا، پدیده‌ای خرد و عینی است. خرد است، زیرا شرکت فرد در انتخابات یک کنش اجتماعی محدود است و عینی است، زیرا برگزاری انتخابات، پدیده‌ای قابل مشاهده است.

توضیح عبارت چهارم: اعتقاد مسلمانان به نبوت پیامبر اسلام، پدیده‌ای ذهنی و کلان است، زیرا عقاید، باورها و ارزش‌ها، پدیده‌های ذهنی هستند و از آن‌جا که همه مسلمانان به نبوت حضرت رسول ﷺ باور دارند، این پدیده کلان نیز محسوب می‌شود.

❖ **۱۷۷- گزینه ۲:** نهادها در جهان اجتماعی مختلف می‌توانند تحت تأثیر تفاوت در لایه‌های عمیق (عقاید و ارزش‌ها) شکل‌های مختلفی به خود بگیرند. (رد ❶ و ❷) در جهان اجتماعی مشرکین پیش از اسلام، علم از برخورد چهره به چهره و زندگی مشترک درون این جهان پدید می‌آمد و در حفظ و استمرار آن دخیل بود و بر این اساس، علم انساب برترین علوم بود. (رد ❶ و ❷ و ❸)

در جهان اجتماعی مشرکین که هر فرد هویت خود را در ارتباط با قبیله خود می‌شناخت، علم انساب (تاریخ نقل شده از بزرگان هر قبیله و نسبت خانوادگی‌شان با اعضای کنونی قبیله) کمک می‌کرد هویت این نظام قبیله‌ای حفظ شود. (رد ❶ و ❷ و ❸)

❖ **بررسی سایر گزینه‌ها:** ❶ نادرست؛ اشاره به تفاوت در لایه‌های سطحی - نادرست؛ مربوط به پیوستی بت‌ها در جهان اجتماعی مشرکین - نادرست؛ مربوط به لایه‌های عمیق جهان اجتماعی ❷ درست؛ اشاره به تفاوت در لایه‌های عمیق و بنیادین - نادرست؛ مربوط به لایه‌های عمیق جهان اسلام - نادرست؛ مربوط به تفاوت در لایه‌های سطحی - نادرست؛ مربوط به عامل تعیین‌کننده جایگاه هر فرد در نهادهای جهان اجتماعی مشرکین است. - درست؛ علم یک نهاد است که می‌تواند در جهان‌های اجتماعی مختلف، شکل‌های متفاوتی داشته باشد و هویت نهاد علم در جهان مشرکین، هویتی قومی و قبیله‌ای است.

❖ **۱۷۸- گزینه ۳:** **توضیح عبارت اول:** دانش‌آموزی که از استعداد سرشاری برخوردار است، ولی از این استعداد بهره چندانی نمی‌برد، به بعد ذهنی و معنایی استعداد خود توجه ندارد.

توضیح عبارت دوم: همان‌گونه که در بدن موجود زنده، قلب و مغز به دلیل داشتن نقش اساسی در زنده‌ماندن موجود زنده از اهمیت بیشتری نسبت به سایر اعضا برخوردارند، در جهان اجتماعی نیز عقاید و ارزش‌ها باعث تداوم جهان اجتماعی می‌شوند.

توضیح عبارت سوم: بیکاری افراد یک شهر که نظام توزیع مناسبی از مشاغل در شهر آن‌ها وجود ندارد، پدیده‌ای میانه در طیف خرد - کلان است.

❖ **۱۷۹- گزینه ۲:**

★ **نکته:** ❶ خرد یا کلان بودن پدیده‌ها در مقایسه با دیگر پدیده‌ها مشخص می‌شود. مثلاً «هنر ایرانی» در مقایسه با خود مفهوم «هنر»، خرد و در مقایسه با «هنر محلی یک قوم» کلان محسوب می‌شود.

❷ همه پدیده‌های اجتماعی جنبه ذهنی دارند و برخی از آن‌ها علاوه بر جنبه ذهنی، جنبه عینی و ملموس هم دارند؛ پس در تعیین عینی یا ذهنی بودن یک پدیده باید بدانیم چه جنبه‌ای از آن پدیده را مد نظر داریم. مثلاً «هنر ایرانی» می‌تواند ذهنی باشد، (اگر هنر را از جهت ایده‌ها و خلاقیت‌های هنری در نظر بگیریم) یا می‌تواند عینی باشد. (اگر هنر را از جنبه آثار ملموس هنری، مثل تابلوهای نقاشی و بناها و... در نظر بگیریم).

توضیح: برخی موارد موجود در گزینه‌های این سؤال می‌توانند براساس نکاتی که گفتیم، به شکل‌های مختلفی تفسیر شوند. در نتیجه در این سؤال باید براساس مواردی که مطابق نبودن آن‌ها با نمودار واضح‌تر است، گزینه‌های دیگر را رد کنیم.

۱۹۰- گزینه ۴ عبارت اول این گزینه درست است، ولی عبارت دوم درست

نیست. کسانی که نگاه طولی به جهان‌های اجتماعی دارند، معتقدند تفاوت میان جهان‌های اجتماعی از نوع تفاوتی است که یک موجود زنده در مراحل مختلف رشد خود پیدا می‌کند (نه تفاوت میان دو موجود زنده).

۱۹۱- گزینه ۲ کسانی که نگاه عرضی به جهان‌های اجتماعی دارند، معتقدند جهان‌های اجتماعی، مسیرهای مختلفی برای رشد و تحول خود دارند (نه مسیرهای مشابه).

۱۹۲- گزینه ۳ آگوست کنت، اسپنسر، دورکیم و مارکس، از جمله جامعه‌شناسانی هستند که نگاه طولی و تک‌خطی به جهان‌های اجتماعی دارند.

استعمار در سده‌های پیشین به معنای طلب آبادانی برای جوامع عقب‌مانده بود و استثمار به معنای بهره‌کشی به ناحق از دیگران و دسترنج آن‌هاست.

۱۹۳- گزینه ۳ متن نمونه‌ای از رفتارهای غریزی حیوانات را نشان می‌دهد که به خاطر ناآگاهانه و غیرخلاقانه بودن نمی‌توانند خودشان را با محیط جدید تطابق دهند. رفتار سایر موجودات زنده، ناآگاهانه یا غریزی است، ولی جهان اجتماعی را انسان آگاه و خلاق پدید می‌آورد. انسان‌ها (برخلاف حیوانات) در هر موقعیتی که قرار می‌گیرند، ابتدا آن موقعیت را برای خود تعریف می‌کنند و به آن معنا می‌دهند و سپس در آن موقعیت دست به عمل می‌زنند.

۱۹۴- گزینه ۲ در جهان غرب، نوعی تقسیم‌کار میان جامعه‌شناسان و مردم‌شناسان شکل گرفته بود. وظیفه جامعه‌شناسی، مطالعه جوامع صنعتی و پیشرفته (جوامع غربی) بود و مردم‌شناسی به مطالعه جوامع ساده و ابتدایی می‌پرداخت. (رد ۱ و ۴) تنوع آگاهی و معرفت انسان‌ها و همچنین تنوع اراده و اختیار آن‌ها، سبب پیدایش جهان‌های اجتماعی مختلف می‌شود. (رد ۱ و ۳)

هنگامی که انسان چشم خود را بر جوامع دیگری می‌گشاید که هم‌اینک در دیگر نقاط دنیا وجود دارند یا وقتی به تاریخ گذشته خود رجوع می‌کند، به تنوع جهان‌های اجتماعی پی می‌برد. (رد ۴) تفاوت‌هایی که مربوط به لایه‌های عمیق و عناصر محوری جهان اجتماعی باشند، آن را به جهان اجتماعی دیگری تبدیل می‌کنند. (رد ۱ و ۳)

۱۹۵- گزینه ۱ مردم‌شناسان بنا به وظیفه حرفه‌ای خود، با فرهنگ‌های غیرغربی مواجه شدند و به پیچیدگی و عمق این فرهنگ‌ها و اشتباه جامعه‌شناسان غربی پی بردند. یکی از مهم‌ترین انتقادات به خودمداری فرهنگ غرب و تصور ساده آن از سایر فرهنگ‌ها را مردم‌شناسان مطرح کردند.

۱۹۶- گزینه ۴ می‌دانیم تفاوت شیر و آهو در ویژگی‌های ذاتی آن‌هاست، ولی تفاوت شیرهای مختلف، در ویژگی‌های عرضی آن‌ها است. تفاوت میان جهان‌های اجتماعی از نوع ویژگی‌های ذاتی (تفاوت در لایه‌های عمیق) است. (رد ۲ و ۳) انسان‌ها در هر موقعیتی که قرار می‌گیرند، ابتدا آن موقعیت را برای خود تعریف می‌کنند و به آن معنا می‌دهند و سپس در آن موقعیت دست به عمل می‌زنند. (رد ۱)

۱۹۷- گزینه ۴ در متن مورد سؤال از دو نوع جهان اجتماعی مختلف سخن گفته شده است. تفاوت‌هایی که به ارزش‌های کلان، آرمان‌ها و اعتقادات اصلی بازگردد، از نوع تفاوت‌هایی میان جهان‌های اجتماعی مختلف است. تنوع آگاهی و معرفت انسان‌ها و تنوع اراده و اختیار آن‌ها نیز سبب پیدایش جهان‌های اجتماعی مختلف می‌شود. تفاوت‌هایی که به حوزه نمادها و هنجارها (لایه‌های سطحی) برمی‌گردد، درون جهان اجتماعی رخ داده است، نه میان جهان‌های اجتماعی مختلف.

۱۹۸- گزینه ۳ از نظر پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله ملاک برتری انسان‌ها طبق آیات قرآن، تقوا است، نه نژاد و رنگ پوست و ... جامعه آپارتاید جامعه‌ای مبتنی بر جداسازی نژادی است و نژاد سفید بر نژادهای دیگر برتر دانسته می‌شود؛ بنابراین هویت نژادی افراد ملاک برتری بر دیگران است.

۱۹۹- گزینه ۱ توضیح عبارت اول: غریزه کششی درونی در موجود زنده است که آن را به انجام دادن رفتارهای معینی وامی‌دارد. به این معنا که موجود زنده از بدو تولد معلومات و مهارت‌های غیراکتسابی دارد که قابلیت دستکاری و تغییر چندانی ندارند. توضیح عبارت دوم: اگر اقتصاد یک جامعه رشد یا افول کند، تغییراتی درون جهان اجتماعی رخ می‌دهد.

توضیح عبارت سوم: با ظهور اسلام، عقاید و ارزش‌های بنیادی جامعه جاهلی نابود شد و لایه‌های سطحی آن در خدمت اسلام قرار گرفت و زبان عربی حامل کلام و بیان الهی شد.

۲۰۰- گزینه ۴ کم یا زیاد شدن جمعیت یک جامعه یا تغییر زبان و لهجه مردم درون جهان اجتماعی رخ می‌دهد و منجر به ایجاد جهان اجتماعی جدیدی نمی‌شود.

۲۰۱- گزینه ۲ اگر عناصر محوری و لایه‌های عمیق جهان اجتماعی دچار تغییر شوند، جهان اجتماعی هویت خود را از دست می‌دهد، زیرا جهان اجتماعی براساس عقاید و ارزش‌ها شکل می‌گیرد و اگر این دو لایه عمیق تغییر کنند، جهان اجتماعی هویت دیگری خواهد داشت و در واقع یک جهان اجتماعی جدید شکل می‌گیرد.

۲۰۲- گزینه ۳ یکی از مهم‌ترین انتقادات به خودمداری فرهنگ غرب و تصور ساده آن از سایر فرهنگ‌ها را مردم‌شناسان مطرح کردند. جامعه‌شناسان غربی جوامع ابتدایی را متعلق به گذشته بشر می‌پنداشتند که در دوران کودکی، یعنی مراحل اولیه رشد خود باقی مانده‌اند (جوامع غیرغربی).

با ظهور اسلام، عقاید و ارزش‌های بنیادی جامعه جاهلی نابود شد و لایه‌های سطحی آن در خدمت اسلام قرار گرفت.

۲۰۳- گزینه ۱ اروپایی‌ها یک ضرب‌المثل قدیمی دارند که می‌گویند: «همه راه‌ها به رم ختم می‌شوند». این تنها یک ضرب‌المثل است، ولی عده‌ای باورشان این است که زندگی اجتماعی بشر یک مسیر را طی می‌کند. در این دیدگاه همه جهان‌های اجتماعی شبیه یک نوع موجود زنده‌اند و تفاوتشان همانند تفاوتی است که آن موجود زنده در مراحل مختلف رشد خود از دوران کودکی تا بزرگسالی پیدا می‌کند.

بررسی سایر گزینه‌ها: ۲) مربوط به دیدگاه عرضی نسبت به تاریخ جوامع است. ۳) گزاره‌ای درست، اما بی‌ارتباط با صورت سؤال است. ۴) این که همه جوامع در یک خط قرار می‌گیرند، بیانگر دیدگاه طولی است، اما ادامه جمله نشان‌دهنده دیدگاه عرضی است.

۲۰۴- گزینه ۴ دورکیم حرکت جوامع بشری را به دو مقطع تقسیم می‌کند: جوامع مقطع نخست را جوامع مکانیکی می‌داند. در این جوامع تقسیم‌کار اجتماعی شکل نگرفته یا در حد ساده و ابتدایی است. جوامع مقطع دوم را جوامع ارگانیکی می‌نامد. در این جوامع تقسیم‌کار گسترده وجود دارد. (نه برعکس)

۲۰۵- گزینه ۴ عبارت این گزینه مربوط به دیدگاه اندیشمندانی است که معتقد به جهان‌های اجتماعی در عرض هم هستند.

۲۰۶- گزینه ۳ توضیحات مربوط به نگاه تک‌خطی، عده‌ای از جامعه‌شناسان معتقدند همه جهان‌های اجتماعی شبیه یکدیگرند و بر همین اساس، مسیر یکسانی را نیز طی می‌کنند؛ یعنی همه آن‌ها شبیه یک نوع موجود زنده‌اند و تفاوتشان همانند تفاوتی است که آن موجود زنده در مراحل مختلف رشد خود از دوران کودکی تا بزرگسالی پیدا می‌کند. آگوست کنت، اسپنسر، دورکیم و مارکس از طرفداران این دیدگاه‌اند. برای مثال دورکیم حرکت جوامع بشری را به دو مقطع مکانیکی و ارگانیکی تقسیم می‌کند. از نظر او در جوامع مکانیکی تقسیم‌کار اجتماعی شکل نگرفته است یا در حد ساده و ابتدایی است، ولی در جوامع ارگانیکی تقسیم‌کار گسترده وجود دارد. این عده، نگاه خطی به تاریخ بشر دارند. در این دیدگاه، همه جوامع در یک خط قرار می‌گیرند. بعضی از آن‌ها در این مسیر واحد، پیشرفته‌ترند و بعضی در مقایسه با جوامع پیشرفته، عقب‌مانده‌اند و جوامعی که به لحاظ تاریخی عقب‌مانده‌اند، باید جوامع پیشرفته را الگوی حرکت خود قرار دهند.

توضیحات مربوط به نگاه عرضی: در مقابل، عده دیگری از اندیشمندان اجتماعی معتقدند جهان‌های اجتماعی متنوع‌اند. هر جهان اجتماعی، فرهنگ و تمدن مناسب خود را به وجود می‌آورد. فرهنگ‌ها و تمدن‌ها نیز براساس آرمان‌ها و ارزش‌های خود، تحولاتی را دنبال می‌کنند و مسیرهای مختلفی را می‌پیمایند. در این دیدگاه، جهان‌های اجتماعی مختلف با روابط متقابلی که دارند می‌توانند از تجربیات یکدیگر استفاده کنند، اما هیچ‌یک از آن‌ها با حفظ هویت خود نمی‌توانند مسیر دیگری را ادامه دهند؛ بنابراین موارد «ب» و «ت» به رویکرد تک‌خطی و موارد «الف» و «پ» به دیدگاه عرضی به تاریخ بشر اشاره دارند.

۲۰۷- گزینه ۱ بررسی سایر گزینه‌ها: ۱) درست - نادرست: مربوط به نگاه عرضی است. ۲) نادرست: همه جهان‌های اجتماعی شبیه یکدیگرند، مربوط به نگاه طولی - نادرست: مربوط به نگاه عرضی است. ۳) درست - درست: مربوط به نگاه طولی - درست

۲۰۸- گزینه ۳ توضیح عبارت اول: معلومات و مهارت‌هایی که موجود زنده از بدو تولد دارد، قابلیت دستکاری و تغییر چندانی ندارند.

توضیح عبارت سوم: انسان در قبال فرهنگی که از طریق تربیت به او منتقل می‌شود، نه صرفاً منفعل است و نه صرفاً فعال و تأثیرگذار. به این معنا که در هر صورت انسان نسبت به پذیرش بعضی از هویت‌ها و مسئولیت‌ها و برخی از شرایط محیطی و حتی جسمی، اختیار چندانی ندارد و منفعل است. از طرف دیگر، انسان توانایی فعالیت و خلاقیت هم دارد و می‌تواند منشأ تغییرات و تأثیراتی در جهان اجتماعی باشد.

۲۰۹- گزینه ۲ توضیح عبارت اول: ضرب‌المثل اروپایی «همه راه‌ها به زم ختم می‌شوند» بیانگر نگاه طولی و تک‌خطی به جهان‌های اجتماعی است.

توضیح عبارت دوم: نظریه استعمار که جوامع عقب‌مانده را دنباله‌رو جوامع پیشرفته صنعتی می‌داند، محصول نگاه طولی و تک‌خطی به جهان‌های اجتماعی است.

توضیح عبارت سوم: مردم‌شناسان براساس اعتقاد به جهان‌های اجتماعی متنوع، از جهان‌های اجتماعی متفاوت همچون غرب، اسلام، چین و هند یاد می‌کنند.

۲۱۰- گزینه ۳ آگوست کنت، اسپنسر، دورکیم و مارکس معتقد بودند، همه جهان‌های اجتماعی شبیه یکدیگرند و بر همین اساس مسیر یکسانی را نیز طی می‌کنند.

۲۱۱- گزینه ۴ هر دو عبارت مربوط به اندیشمندانی است که نگاه عرضی به جهان‌های اجتماعی دارند و قائل به تنوع جهان‌های اجتماعی هستند.

۲۱۲- گزینه ۳ بررسی سایر گزینه‌ها: ۱ دورکیم معتقد بود در جوامع مکانیکی تقسیم کار شکل نگرفته است و در جوامع ارگانیکی تقسیم کار گسترده وجود دارد. گزینه‌های ۲ و ۴ مربوط به دیدگاه «جهان‌های اجتماعی در عرض هم» است.

۲۱۳- گزینه ۴ غریزه کششی درونی در موجود زنده است که آن را به انجام‌دادن رفتارهای معینی وامی‌دارد. به این معنا که موجود زنده از بدو تولد معلومات و مهارت‌های غیراکتسابی و انتسابی دارد که قابلیت دستکاری و تغییر چندانی ندارند.

۲۱۴- گزینه ۲ دورکیم از جمله جامعه‌شناسانی است که نگاه طولی به جهان‌های اجتماعی دارد. او حرکت جوامع بشری را به دو مقطع تقسیم می‌کند. در جوامع مکانیکی، تقسیم کار شکل نگرفته است و یا در حد ساده و ابتدایی است، اما در جوامع ارگانیکی تقسیم کار گسترده وجود دارد (نه برعکس).

۲۱۵- گزینه ۱ از نظر اندیشمندانی که نسبت به جهان اجتماعی دیدگاه عرضی دارند، جهان‌های اجتماعی با حفظ هویت خود می‌توانند با جهان‌های اجتماعی دیگر ارتباط زنده، سالم و فعالی داشته باشند.

تقلید کشورهای غیرغربی از کشورهای توسعه‌یافته صنعتی مربوط به نگاه طولی و تک‌خطی به جهان‌های اجتماعی است.

موجودات زنده دارای نظم تکوینی هستند، یعنی نظم و همکاری اجزا و اعضای آن‌ها براساس خواست و اراده آن‌ها نیست.

تحقق ارزش‌ها و هنجارهای اجتماعی، وجود پدیده‌های جامعه‌پذیری و کنترل اجتماعی را ضروری می‌سازد، زیرا این ارزش‌ها و هنجارها باید به افراد جامعه و نسل‌های بعدی منتقل شوند تا بتوانند تداوم یابند.

۲۱۶- گزینه ۲ الف) تفاوت‌هایی که به ارزش‌های کلان، آرمان‌ها و اعتقادات اصلی بازگردد، از نوع تفاوت‌های میان جهان‌های اجتماعی مختلف است.

ب) باور و اعتقاد انسان‌ها نسبت به اصل جهان، جایگاه انسان در آن و تفسیرشان از زندگی و مرگ خود، عمیق‌ترین پدیده‌های اجتماعی به حساب می‌آیند.

پ) هنجارها و نمادها برحسب شرایط و در زمینه‌های مختلف، قابل تغییرند.

۲۱۷- گزینه ۳ بررسی سایر گزینه‌ها: ۱ تفاوت‌های مربوط به لایه‌های عمیق (نه لایه‌های سطحی) از نوع تفاوت‌های میان جهان‌های اجتماعی مختلف است. ۲ رشد و افول اقتصاد، کم و زیاد شدن جمعیت و تغییر زبان و لهجه از جمله تغییراتی هستند که درون جهان اجتماعی رخ می‌دهند و منجر به ظهور جهان اجتماعی جدید نمی‌شوند. ۴ هر نوع تغییری در جهان اجتماعی منجر به تغییر جهان اجتماعی نمی‌شود. تغییر در لایه‌های عمیق جهان اجتماعی (عقاید و ارزش‌ها) جهان اجتماعی را تغییر می‌دهد.

۲۱۸- گزینه ۲ بررسی گزینه‌ها: ۱ درست: تفاوت با انسان‌ها: در جهان‌های اجتماعی مختلف، نظم و همکاری اعضا متفاوت است. - درست - نادرست: درون جهان اجتماعی پدید می‌آید. ۲ درست: تفاوت با موجودات زنده: نظم و همکاری حیواناتی که به صورت جمعی زندگی می‌کنند، طی عصرهای متمادی تغییری نمی‌کنند. - درست - درست: تغییر در آرمان‌ها و ارزش‌ها نشان از ظهور جهان اجتماعی جدید دارد و اهداف مردم از فعالیت اقتصادی جزء آرمان‌ها و ارزش‌ها است. ۳ درست: تفاوت با انسان‌ها: وقتی انسان به تاریخ گذشته خود رجوع می‌کند، به تنوع جهان‌های اجتماعی پی می‌برد. - نادرست: به تصور ساده غرب از سایر فرهنگ‌ها انتقاد وارد می‌کند و رویکرد مردم‌شناسی را تغییر می‌دهد. - نادرست: درون جهان اجتماعی پدید می‌آید. ۴ نادرست: شباهت نظم بدن موجودات زنده با جهان‌های اجتماعی است. - درست: در این تقسیم کار، وظیفه مردم‌شناسان مطالعه جوامع ابتدایی بود که با فهم پیچیدگی این جوامع، این‌که این جوامع در مراحل ابتدایی رشدشان هستند، مورد انتقاد قرار گرفت. - نادرست: درون جهان اجتماعی پدید می‌آید.

۲۱۹- گزینه ۱ از نظر کسانی که نگاه عرضی به جهان‌های اجتماعی دارند:

۱- جهان اجتماعی زنده و سالم، فعالانه با جهان اطراف خود ارتباط برقرار می‌کند.

۲- مطابق با نیاز خود از دستاوردهای جهان‌های اجتماعی دیگر بهره می‌برد.

۳- در صورتی که لازم باشد، تغییراتی در آن‌ها به وجود می‌آورد.

۴- و سپس از آن‌ها استفاده می‌کند.

۲۲۰- گزینه ۱ با ظهور اسلام، عقاید و ارزش‌های بنیادی جامعه جاهلی (لایه‌های عمیق) نابود شد و لایه‌های سطحی آن در خدمت اسلام قرار گرفت. (رد ۲ و ۴)

جهان اجتماعی را انسان آگاه و خلاق پدید می‌آورد. انسان‌ها در هر موقعیتی که قرار می‌گیرند، آن موقعیت را برای خود تعریف می‌کنند و به آن معنا می‌دهند. همین تنوع در آگاهی و معرفت انسان‌ها و همچنین اراده و اختیار آن‌ها، سبب پیدایش جهان‌های اجتماعی مختلف می‌شود. (رد ۳)

در این تقسیم کار فرض گرفته شده است که جوامع غیرغربی نسبت به جوامع غربی ابتدایی‌تر و عقب‌افتاده‌اند؛ یعنی براساس نگاه خطی به تفاوت میان جهان‌های اجتماعی شکل گرفته است. (رد ۳)

۲۲۱- گزینه ۴ ۱- انسان‌ها در هر موقعیتی که قرار می‌گیرند، ۲- ابتدا آن موقعیت را برای خود تعریف می‌کنند ۳- و به آن معنا می‌دهند ۴- و سپس در آن موقعیت دست به عمل می‌زنند.

۲۲۲- گزینه ۳ الف) اندیشمندانی که نگاه عرضی به جهان‌های اجتماعی دارند، معتقد به روابط متقابل جهان‌های اجتماعی و ارتباط فعالانه آن‌ها با یکدیگر هستند.

ب) کرامت انسان از ارزش‌های جهان اجتماعی اسلام است. پ) شرک و بت‌پرستی از عقاید جامعه جاهلی عربستان بود. ت) از نظر اندیشمندانی که نگاه طولی به جهان‌های اجتماعی دارند، همه جوامع در یک خط قرار می‌گیرند. (نگاه تک‌خطی به تاریخ بشر)

۲۲۳- گزینه ۳ نمودار صورت سؤال مربوط به نگاه خطی به تفاوت‌های میان جهان‌های اجتماعی است و ۳ با فرض این دیدگاه مطابقت دارد.

بررسی سایر گزینه‌ها: ۱ درست - درست - نادرست: هیچ‌یک از جهان‌های اجتماعی با حفظ هویت خود نمی‌توانند مسیر جهان اجتماعی دیگری را ادامه دهند. ۲ درست: زیرا طبق دیدگاه خطی، در انتهای مسیر پیشرفت جوامع است و قرار نیست به جهان اجتماعی دیگری تبدیل شود. - نادرست: طبق دیدگاه دورکیم، هر چه جهان اجتماعی پیشرفته‌تر باشد، تقسیم کار گسترده‌تری دارد؛ پس پیچیدگی تقسیم کار اجتماعی از «الف» به سمت «پ» سیر نزولی دارد. - نادرست: برای تبدیل شدن یک جهان اجتماعی به جهان اجتماعی دیگر باید در لایه‌های بنیادینش، یعنی عقاید و ارزش‌ها، تغییر ایجاد شود. ۴ نادرست: مسیر تمام جوامع یکسان است و در نهایت می‌توانند شبیه به جهان اجتماعی «الف» شوند، ولی جهان اجتماعی دیگری جایگزین «الف» نمی‌شود. - درست - درست

۲۲۴- گزینه ۱ با اشاره به «کشورهای پیشرفته» و «نزدیک‌شدن جوامع ابتدایی به جهان اجتماعی پیشرفته»، به دیدگاه تک‌خطی درباره تاریخ جوامع اشاره دارد. ۲ با اشاره به «تغییر در عقاید و ارزش‌ها منجر به تهدید موجودیت جوامع می‌شود». این برداشت می‌شود که با تغییر در لایه‌های عمیق جهان اجتماعی، جهان اجتماعی دیگری پدید می‌آید. ۲ و ۴

۲۲۵- گزینه ۱

تفاوت‌هایی که مربوط به لایه‌های عمیق جهان اجتماعی و عناصر محوری باشد، آن را به جهان اجتماعی دیگری تبدیل می‌کند. تفاوت‌هایی که به حوزه نَمادها و هنجارها (لایه‌های سطحی) بازمی‌گردد، از نوع تفاوت‌هایی است که درون یک جهان اجتماعی پذیرفته می‌شود. تفاوت‌هایی که به ارزش‌های کلان، آرمان‌ها و اعتقادات اصلی بازمی‌گردد، از نوع تفاوت‌هایی میان جهان‌های اجتماعی مختلف است.

درس ۶ پیامدهای جهان اجتماعی

۲۲۶- گزینه ۲

جهان اجتماعی قبل از تولد ما، توسط دیگران ساخته شده است و ما نمی‌توانیم هرگونه که بخواهیم آن را بسازیم یا تغییر بدهیم، ولی می‌توانیم در گسترش و تداوم آن سهیم باشیم.

۲۲۷- گزینه ۴

پیامدهای جهان اجتماعی، موقعیت جدیدی (فرصت‌ها و محدودیت‌ها) را برای کنش‌ها و انتخاب‌های بعدی انسان فراهم می‌کند. درست است که جهان اجتماعی که ما در آن متولد می‌شویم توسط پیشینیان ما ساخته شده است، اما هر یک از ما در برابر نتایج کنش گذشتگان صرفاً کنشگری منفعل و مجبور نیستیم، بلکه می‌توانیم یا در جهت تداوم، گسترش و پیشرفت این جهان حرکت کنیم یا در مسیر حرکت به سوی جهان اجتماعی جدیدی گام برداریم.

۲۲۸- گزینه ۱

جهان اجتماعی در قالب فرصت‌ها و محدودیت‌ها (بایدها و نبایدها) تحقق می‌یابد. منظور از جهان متجدد، غرب بعد از رنسانس؛ یعنی جهان غرب چهارصد سال اخیر است. ماکس وبر، جامعه‌شناس آلمانی فرصت‌ها و محدودیت‌هایی را برای جهان متجدد برشمرده است.

۲۲۹- گزینه ۱

فرصت‌ها و محدودیت‌های جهان اجتماعی به صورت حقوق و تکالیف ظاهر می‌شوند. فرهنگ اساطیری به قدرت‌های فوق طبیعی قائل است و منع انسان از تناول گیاهان و حیوانات، نمونه‌ای از محدودیت‌های فرهنگ اساطیری است.

۲۳۰- گزینه ۳

توضیح عبارت اول: هر جهان اجتماعی از طریق مشارکت اجتماعی افراد پابرجاست.

توضیح عبارت دوم: ساختن جهان اجتماعی جدید نیازمند پیدایش و گسترش آگاهی و اراده‌ای نوین است.

توضیح عبارت سوم: هر جهان اجتماعی، پیامدها و الزام‌هایی به دنبال می‌آورد که این پیامدها خود، موقعیتی جدید یا فرصت‌ها و محدودیت‌هایی را برای کنش‌ها و انتخاب‌های بعدی ما فراهم می‌آورد.

۲۳۱- گزینه ۴

بررسی سایر گزینه‌ها: ۱- توحیدی - سکولار - معنوی ۲- توحیدی - اساطیری - معنوی ۳- توحیدی - سکولار - سکولار

۲۳۲- گزینه ۱

جهان اساطیری با طرد دانش ابزاری متناظر با طبیعت (قبول نداشتن علوم تجربی) امکان بهره‌وری معقول انسان از طبیعت را دور از دسترس می‌سازد. در جهان اجتماعی دنیاگیز، ابعاد دنیوی وجود انسان بسط نمی‌یابد. بحران‌های زیست‌محیطی نتیجه و محصول فرهنگ سکولار و دنیوی است.

۲۳۳- گزینه ۳

توضیح عبارت اول: در فرهنگ سکولار و دنیوی، جهان دیگر یا انکار می‌شود یا در محدوده منافعی که برای خواسته‌های این جهانی بشر دارد، پذیرفته می‌شود. توضیح عبارت دوم: جهان معنوی (توحیدی و اساطیری)، زندگی این جهان را در سایه حیات برتر، مقدس و متعالی می‌گرداند.

توضیح عبارت سوم: بهره‌وری‌های بی‌نظیر کنونی از طبیعت، محصول فرهنگ دنیوی و سکولار هستند.

توضیح عبارت چهارم: جهان‌های اجتماعی که رویکرد دنیاگیز دارند، مانع بسط ابعاد دنیوی وجود انسان می‌شوند.

۲۳۴- گزینه ۳

رویکرد جهان اساطیری به طبیعت و چگونگی تعامل با آن، طبیعت را قلمرو قدرت‌های فوق طبیعی و محصور رازها و افسون‌های آن‌ها می‌بیند. ۱- دانش ابزاری متناظر با طبیعت را طرد می‌کند. ۲- امکان بهره‌وری معقول انسان از طبیعت را دور از دسترس می‌سازد.

رویکرد توحیدی به طبیعت: ۱- طبیعت موجودی زنده و آیت و نشانه خداوند حکیم است. ۲- طبیعت به خواست خداوند، مسخر انسان است. ۳- انسان خلیفه الهی و مسئول عمران و آبادانی طبیعت است. ۴- تصرفات انسان در طبیعت، مقید به اراده حکیمانه الهی است.

رویکرد جهان اجتماعی دنیوی به طبیعت: ۱- طبیعت هیچ‌گونه معنا، هدف و غایتی ندارد. ۲- طبیعت صرفاً ماده خامی در اختیار انسان است. ۳- انسان می‌تواند به میل خود در طبیعت دخل و تصرف کند. ۴- بهره‌وری‌های بی‌نظیر کنونی و بحران‌های زیست‌محیطی کنونی در دنیا محصول همین دیدگاه است.

بررسی سایر گزینه‌ها: ۱- دنیوی - توحیدی - اساطیری ۲- اساطیری - دنیوی - توحیدی ۳- توحیدی - اساطیری - توحیدی

۲۳۵- گزینه ۳ بررسی سایر گزینه‌ها: ۱- در جهان متجدد عرصه بر کنش‌های عاطفی (نه عقلانی) و اخلاقی تنگ می‌شود. ۲- نظام اجتماعی پیچیده‌ای که در جهان متجدد انسان را به اسارت خود درمی‌آورد، اراده و آزادی (نه آگاهی) انسان را از او می‌گیرد. ۳- در جهان متجدد، فقط علوم تجربی (نه فراتجربی) علم دانسته می‌شود و علوم فراتجربی (عقلانی و وحیانی)، علم شناخته نمی‌شوند.

۲۳۶- گزینه ۱ در جهان متجدد، کنش‌های حسابگرانه معطوف به دنیا به شدت رواج می‌یابند. در این جهان، فقط علوم تجربی (نه فراتجربی) علم دانسته می‌شود و علوم فراتجربی (عقلانی و وحیانی)، علم شناخته نمی‌شود.

با افول این دسته از علوم، امکان ارزیابی ارزش‌ها و آرمان‌های بشری از دست می‌رود. رواج کنش‌های حسابگرانه معطوف به دنیا و عدم توجه به کنش‌های اخلاقی و عاطفی به تدریج انسان‌ها را اسیر نظام اجتماعی، پیچیده‌ای می‌سازد که مثل قفس آهنین، همه ابعاد وجود آنان را احاطه می‌کند و فرصت‌هایی از این قفس خودساخته را از آنان می‌گیرد. از این روند به از دست رفتن اراده و آزادی انسان‌ها یاد می‌شود.

۲۳۷- گزینه ۲ توضیح عبارت اول: در جهان متجدد، کنش‌هایی که اهداف دنیوی را به وسیله علوم تجربی تعقیب می‌کنند (کنش‌های عقلانی و حسابگرانه معطوف به دنیا) به شدت رواج می‌یابند؛ مانند استفاده از حسابداری و اقتصاد برای تخمین سود در بنگاه‌های اقتصادی یا استفاده از علوم مهندسی برای ساختن پل، جاده و ...

توضیح عبارت دوم: جهان متجدد، رویکرد دنیوی و این جهانی دارد و در جهت برخورداری از زندگی دنیوی و تسلط انسان بر این عالم گام برمی‌دارد.

توضیح عبارت سوم: علوم تجربی با روش تجربی و فناوری حاصل از آن (عقلانیت ابزاری)، قدرت پیش‌بینی و پیشگیری از حوادث و مسائل طبیعی همانند بیماری، زلزله، سیل و ... و مسلط‌شدن بر آن‌ها را به انسان می‌دهد.

۲۳۸- گزینه ۳ فرصت‌ها و محدودیت‌های جهان اجتماعی دو روی یک سکه‌اند؛ یعنی لازمه بهره‌مندی از هر فرصتی، پذیرفتن یک محدودیت است؛ همان‌طور که برای بهره‌مندی از فرصت امنیت و آرامش در منزل، باید محدودیت دیوارها را بپذیریم. گزینه‌های ۱ و ۲ و ۴ همگی مثال‌هایی درباره همین ارتباط دوسویه فرصت‌ها و محدودیت‌های جهان اجتماعی هستند. اما گزینه ۳ بر مبنای این است که انسان در برابر پیامدهای جهان اجتماعی منفعل نیست و می‌تواند با کنش خود، در جهت گسترش یا تغییر یک جهان اجتماعی قدم بردارد.

۲۳۹- گزینه ۲ توضیح عبارت اول: هر جهان اجتماعی تا زمانی که از طریق مشارکت اجتماعی افراد پابرجاست، پیامدهای آن نیز باقی است.

توضیح عبارت دوم: فرصت‌ها و محدودیت‌های جهان اجتماعی همان بایدها و نبایدهایی هستند که به صورت حقوق و تکالیف افراد ظاهر می‌شوند.

توضیح عبارت سوم: انسان در فرهنگ معنوی (توحیدی و اساطیری) از محدوده مرزهای این جهان عبور کرده، چهره‌ای آسمانی و ملکوتی پیدا می‌کند.

۲۴۰- گزینه ۲ توضیح عبارت اول: «دگران کاشتند و ما خوردیم» ما بکاریم و دیگران بخورند» به سهم و نقش همه انسان‌ها، اعم از پیشینیان و معاصران در ساختن جهان اجتماعی اشاره دارد.

توضیح عبارت دوم: «قوت افروغ از علم و فن است» از همین آتش، چراغش روشن است» بیانگر رشد علوم تجربی و فناوری حاصل از آن یا گسترش عقلانیت ابزاری است.

توضیح عبارت سوم: «در نگاهش آدمی آب و گل است» کاروان زندگی بی‌منزل است» به قداست‌زدایی موجود در جهان غرب می‌پردازد و این‌که در این جهان، عناصر معنوی و مقدس طرد می‌شوند؛ بنابراین در جهان متجدد، انسان و جهان هستی فاقد معنا، هدف و غایت پنداشته می‌شوند.